10

DISSERTATIO POLEMICA

IN RECENTIORA QUÆDAM ERRONEA SYSTEMATA

DE MORUM DOGMATIBUS

IN QUA

I. De Systemate Quietistarum, II. De Gottefridi Leibnitii Harmonia Præstabilita III. De Regula Honestatis, sive de Theoria Actionum Humanarum, Omnisque Naturalis Juris, & Obligationis per Christianum Wolfium Asserta

DISPUTABITUR

A PATRIBUS SOCIETATIS JESU IN COLLEGIO ROMANO

Mense *Die* *Anno* 1753.

ROMÆ, MDCCLIII.

EX TYPOGRAPHIA GENEROSI SALOMONJ
IN FORO SANCTI IGNATII.
SUPERIORUM FACULTATE.

PARS PRIMA.

DE SYSTEMATE QUIETISTARUM.

§. I.

Exponitur Quietiſmus, & impugnatur.

QUIETISTARUM Syſtema Italiam, Galliam, Hiſpaniam, aliaſque regiones longè, lateque ſuperiore ſæculo pervaſiſſe compertiſſimum eſt (*a*); neque adhuc extinctum peritiſſimi viri teſtantur. Ac primum quidem de Quietiſmo agendum generatim, atque univerſe, tum §. ſequenti ſingillatim de ea ſpecie Quietiſmi, quem craſſum, ac carnalem merito vocat Cl. Boſſuet, *De Statibus Orat. L.*10. *n.*3., & à Michaele de Molinos eſt propugnatus, pluraque Quietiſmo addit, ſicut ſpecies generi; Alter enim ab altero diligenter ſecernendus eſt.

(a) Legantur Acta condemnationis Quietiſtarum ad calcem Inſtructionis de Statibus Orationis Ep. Boſſuet ed. Par. 1697.: Ac de Italia vide Encyclicam Rom. Inquiſ. an. 1687 ibidem p. vii. de Hiſpania vide Epiſt. Archiep. Palafox ad Innoc.XI. ibidem pag. L., & aliam Epiſc. Genevenſis pag.LIX.

Ad tres errores præcipuos, quique malorum omnium in praxi fontes sunt, Quietismum revocamus. Primus est error *Fidei obscuræ* in Deum præsentem, qua *fixum intuitum* inhere in Deum Anima dicitur, ipsum ut summum Ens, & Bonum confusè concipiens, sine distincta cognitione Attributorum, & Personalitatum; abiiciens cognitionem Humanitatis Christi Domini, quin cogitet præmium, punitionem, paradisum, infernum, mortem, æternitatem, rejectis imaginibus, figuris, speciebus, quantum quis pro viribus contendere potest. Vid. *Molinos proposition.*, 7, 18, 21 ex damnatis ab Innoc. XI. in Bulla *Cælestis Pastor* 1687 XII Kal. Dec.

Secundus est Error *Actus perpetui*, quo quis scilicet, cum primum Deo per actum Fidei obscuræ sibi præsenti semel ex charitate tradidit se, suaque omnia, sive quæ præsentem, sive quæ futurum statum spectant, cum omnimoda dependentia a divina voluntate, dummodo eam traditionem semel factam non retractet per actum oppositum, aut mortalem aliquam culpam, is, inquam, perseverat in statu continuo maximi apud Deum meriti cum perpetuo magnæ perfectionis augmento, virtutum omnium actus eminenter continente. Legenda Epistola Encyclica contra errores Quietistarum data 15 Februarii 1687 à Cardinali Cybo nomine Romanæ Inquisitionis num. 1., & Bulla Innoc. XI. eodem anno in Molinos Propos.12, 13, 17 & aliis. Eum statum, quem explicuimus, Scriptores, & Doctores Quietistæ (*a*) vocant Contemplationem con-

---

(a) Horum notissimus est Michael Molinos: ejus Liber *Dux spiritualis* editus fuit Hispanice, Latine, Gallice, Italice, Typis Amstelodami, Lipsiæ, Romæ 1681. &c. &c. cum DD. Virorum magnificis approbationibus: V. Palafox in epist. ad V. Innoc.XI. 7. Octobr. 1687. quam integram refert Bossuet in Actis Damnat. Quietist.p.XLIX. gratias agit Pontifici, quod *detexeris, & damnaverit errores detestabiles Molinos, qui dissimulatione diabolica os celaverat infinitos homines, ex quibus se extitisse dicit: Gaudet se ex laqueis evasisse, quibus tam pravo Doctori devinctus erat*: Libri duo *Interpretatio Cantici Canticorum, & Modus Brevis, ac facillimus orandi, & brevi tempore perveniendi ad maximam perfectionem*, conscripti fuere a nobili fæmina *Guyon*; Liber alius -- *Regulæ Sociorum Infantiæ D. Jesu Auctore P. la Combe* -- De his Tribus libris sic censuit Cl. Episcopus Bossuet -- Sont les Trois Ouvrages les plus

continuam, Amorem continuum, orationem Fidei puræ. Perpetuum illum actum, neque venialibus defectibus, neque animi evagationibus interrumpi docent cum Falconio in Epistola p.160 & 161, neque generatim loquendo ullis exercitiis Vitæ [illegible] ferte tradit Nobilis Fæmina, & Quietistis celeberrima *Guyon* in Interpretatione Cantici Canticorum cap.55. ver.2 p.111. Hinc *Malaval* appellat eum actum non continuum modo, sed *universalem*. Legendus Par.1 p.29, & seqq., & Par.2 pag.197 & seqq.

Tertius est error *actûs inactivi*, sive inactivitatis, quæ ad plura se extendit. Primo excludit actus Fidei explicitæ, solumque permittit actum confusum circa Dei essentiam præsentem. 2 excludit explicitos spei actus, & desideria æternæ salutis, eo quod in spe exercenda amor proprius exerceatur. Ad spem pertinent explicitæ preces, & meditatio quæ ad preces disponit. 3 excludit iteratos actus charitatis, (præter primum), & reliquos explicitos, qui charitatem comitantur, (saltem nisi adsit specialis divina Motio) cujusmodi sunt explicita contritio de peccatis, gratiarum actio, voluntas mortificationis, aliique præcipue ex proprio conatu voluntatis, utcunque per auxilium supernum præparatæ. 4 Generatim excluduntur actus reflexi supra se ipsum, & proprios actus. Hac multiplici inactivitate posita reliquum est, ut anima quiescens in statu, qui perpetuò passivus sit, cum omnimoda resignatione in Deum, & indifferentia ad ipsam salutem, & damnationem sinat se à Deo agi, & moveri per Dei ipsius operationem, & inspirationem peculiarem. Legatur Encyclica citа-

plus pleins du vrai esprit du Quietisme grossier -- Vocat etiam hos libros fideliter conformatos ad exemplar Molinosii -- *Fideles copies* -- Ejusdem la Combe est Liber -- *Analysis Orationis Mentalis an.* 1686. Sunt ex Quietistarum Libris *Alphabetum*, *& Epist. P. Falconi*, *Praxis facilis elevandi Animam ad contemplationem auctore D.Malaval* -- *Chretien Interieur*, *& Autres Oeures de M. de Bernieres Lovigni* : *Conferences Mystiques de l'Abbè d' Estival* : *Oeures Spirituelles de M. L'Abbè de Brion* -- Horum, & aliorum similium Librorum Proscriptiones Romæ, & alibi Decretas vide apud Cl. Bossuet *Actes de la Condannation des Quietistes*, ad Calcem Instructionis de Statibus Orationis Paris 1697.

citata, & Bulla Innoc. XI. à Propos. 1. Molinos ad 17, & similia in aliis Propositionibus sparsim, eademque in Quietistarum libris legere est. Quietistarum Systema Praxim esse quandam, ad cujus exercitium Jansenismus ducit, ostendit Dialogus inter Jansenistam, & Quietistam Tomo IV ad Constitut. Unigen. Auctore P. La Fontaine.

Reprobamus tres expositos errores, uti Verbo Dei scripto, & tradito contrarios. Ac primum quidem errorem impugnant Testimonia illa, sive Scripturæ Sacræ, sive Fidei Symbolorum, sive SS. PP. quibus Fidelibus universim sive præcipitur, sive commendatur Fides distincta Attributorum Dei, Personalitatum, Humanitatis Christi, ejusque Vitæ, ac Mortis, ac denique Novissimorum, quæ sine ulla Scripturarum auctoritate, imo contra Scripturas ad imperfectos Quietistæ esse coarctanda docent; cum ipse Paulus scripserit = Ne forte cum aliis prædicaverim ipse reprobus efficiar: = 1. Cor. 9. Frustra ex Psalmis Davidicis plura coacervarentur. Suffragatur ratio Theologica; Nam Dei cognitio, quo magis distincta, & clara est, eo aptior est ad amorem excitandum: Non modo autem clarior Dei cognitio ex distincta attributorum cognitione habetur, sed etiam ex Humanitatis Christi consideratione, cum sit Dei opus nobilissimum, ac proinde sui Artificis perfectiones accuratissime ostendens: quas perfectiones Sapientiæ, Omnipotentiæ, Bonitatis, Justitiæ Novissima etiam ostendunt. Eoque magis, quod practice possibilis est cognitio indivisibiliter repræsentans Deum ut authorem Humanitatis Christi, in qua Thesauros omnes sapientiæ, & scientiæ suæ posuit, vel etiam ut authorem Novissimorum; quæ cognitio cum indivisibiliter v. gr. repræsentet Deum *ut Principium*, Humanitatem ut *effectum*, nullo intercedente discursu progressivo ab Humanitate ad Deum, aptissima contemplationi exercendæ est. Præterea, quod ad Christi Humanitatem attinet, hæc non modo Dei cognitionem accendit, sed & modum docet, quo ipsum amemus; cum *Vita Christi*, ex Augus. L. de vera relig. c. 16. *tota in Terris disciplina morum fuerit*; *Non enim ullum peccatum committi potest, nisi aut dum appetuntur, quæ ipse contempsit, aut fugiuntur, quæ ipse sustinuit*.

Alte-

Alterum errorem impugnant tum ea Scripturæ Testimonia, quæ meritum vitæ Christianæ nobis describunt sub ratione maxime positiva *Operis*, *laboris*, *cursùs*, *militiæ*, *ambulationis per viam angustam*, *culturæ in vinea Domini*, tum illa alia, quæ charitatis exercitium per totam vitam, sive præcipiunt, sive commendant. Expendenda Testimonia Matth. 22. ad Corinth. 1. cap. 10. & 13. & 16. Legendus August. In Enchiridio, & lib. 1. de Doct. Christiana cap. 22. Hæc, aliaque sexcenta charitatem positivam, non vero negativam docent, cujusmodi esse videtur, quæ sita est in non retractando actum quendam olim habitum.

Tertium errorem impugnat tum sacra auctoritas præcipiens generatim laborem Sanctorum operum, = Agonizare pro anima tua = Eccle. 4. = Contendite intrare per angustam portam. = Luc. 13 = Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis = 2. Petri I. & alia innumera, tum ea speciatim Testimonia, quæ de singulis virtutibus sunt, quæ passim occurrunt, ideoque prætermittimus.

Ea tantum non omnino prætermittenda, quæ Spei exercitium spectant; revocant enim nobis in mentem controversiam celeberrimam de amore purissimo inter Cll. Viros D. Bossuet Episcopum Meldensem, & D. de Fenelon Archiepiscopum Cameracensem, contra cujus librum *Explication des Maximes des Saints*. an. 1697 editum decennio post Molinosii damnationem, & Propositiones 23 ex eo excerptas, pronunciavit Innocentius XII. in suo Brevi *Cum Alias* anno 1699.

Tria sunt quibus & tota controversia, & modus eam per sua principia dijudicandi breviter teneri potest.

I. Licet secundum divinas inspirationes, & saltem per breves moras esse possit in Viatore purus amor omne motiuum excludens, quod non sit Deus ut in se bonus, uti docet S. Bernard. Tract. de diligen. Deo cap. 9. non tamen per statum, & habitualiter: Cujus veritatis ratio fundamentalis est, quia Deus Bonorum suorum Dominus statuit Viatores homines, non prævenire iis benedictionibus dulcedinis, quæ satis sint ad eum habitualem charitatis statum. Aliter fiet, *cum venerit quod perfectum est, & evacuabitur quod ex parte est* 1. Cor. 13.

Hinc

Hinc est quod pro hoc imperfectionis statu præcepit actus non fidei modo, & charitatis, sed etiam spei, qua justi inclinentur *ad faciendas justificationes propter retributionem*, Psal. 118. Id autem eo certius est asserendum, quo probatum à Catholicis est contra Bajanos, & Jansenistas, eorumque asseclas operationem ex spei motivo honestam esse, etiam ex S. Augustini sensu, ac quamvis ea Theologica charitate quæ rigoroso quodam sensu in scholis usurpatur, inferior sit, tamen frequentissime usurpari ab Augustino nomine charitatis: Utrumque horum aperte demonstrant testimonia plurima, quæ exhibet Cl. Auctor Summæ Augustinianæ par. 2. quæst. 1. art. 3. & seq. Satis fuerit addere praxim Augustini ipsius. Nam L. de Opere Monachorum cap. 29. „ Dominum Jesum testem invo„ co super animam meam quoniam.... multo mallem.... „ aliquid manibus operari, quam tumultuosissimas perplexita„ tes causarum alienarum pati de negotiis sæcularibus vel ju„ dicando dirimendis, vel interveniendo præcidendis.... „ Quem tamen laborem non sine consolatione Domini susci„ pimus PRO SPE VITÆ ETERNÆ, ut fructum feramus „ cum tolerantia.... Omnibus & nobis & vobis..... *in spe* „ *gaudentibus* jugum ejus leve est, & sarcina levis, qui nos „ vocavit ad requiem. „ Addamus praxim Martyrum ex August. Serm. 299. n. 8. „ Ideo] magni Martyres, quia quod valde du„ rum est pro Regno cœlorum fortiter susceperunt, & cogi„ tantes promissa, tolerarunt molestias. „ Addamus & praxim „ Apostolorum ex Aug. ibidem: „ Paulus adtendens coronam „ contemnebat pœnam, & dicebat: Jam immolor, debetur „ mihi corona justitiæ.... Et Petrus noverat quo tendebat, „ ideo & ipse passionem plena devotione sustinuit.... Quo„ niam quô ibat amavit, quâ ibat toleravit. „ Ac profecto cum visio, & amor Beatificus sint summa hominis perfectio, qua rectissime se habet ad Deum suum, quî fieri potest, ut eum statum appetere, & propter ipsum operari inhonestum sit?

II. Est: Quamvis honestum sit hominem cum indifferentia paratum esse ad subeundum pro Divino beneplacito malum quodcumque afflictiuum, in quantum tale est, etiam in hypothesi, ut censemus, impossibili, quod vexationem æternam

Deus

Deus irroget innocenti; tamen secus dicendum est de malo culpæ, & privationis amoris Dei, deque iis quæ mala hæc involvunt, ac trahunt. Nam possumus quidem, ac debemus credere, quod Deus sanctissimè agat, dum malum culpæ, ac privationis amoris Dei permittit, possumus ac debemus hujus voluntatis decreta adorare, ac venerari; at verò & possumus, & debemus orare, ne Deus hæc permittat, neve *in furore suo arguat nos, & in ira corripiat*; Nullo pacto laudabilis est opposita indifferentia, sive ad summum bonum divinæ amicitiæ, & charitatis, quo homo optime se habet ad Deum suum, sive ad summum malum contrarium, quo ad Deum suum pessime se habet; Hæc ostendunt falsas esse propositiones Archiep. Cameracensis a 7. & seqq. & cum sana Doctrina componunt quæ docent S. Chrisost. hom. 16. ad Rom. S. Aug. l. 2. in Heptatheucum quæst. 14. Rupert. l. 4. in Exodum c. 30. Hugo Victorinus in ep. ad Rom. quæst. 232. Richardus Vict. sub fine L. De gradibus violentæ charitatis, Auctor lib. de similitudinibus sub nomine S. Anselmi cap. 191. ubi de affectibus Moysis, & Pauli: *Optabam ego ipse anathema esse &c.*

III. Est: Ad virtutum actus exercendos expectandus non est impulsus singularis, & extraordinarius: Id enim viam illusioni aperiret, & segnitiem foveret contra apertas Scripturas, quæ dum præcipiunt, hortantur, invitant, ut per bona opera certam nostram vocationem faciamus, supponunt parata esse ex parte Dei auxilia: De qua veritate, qui innumera vel unius Augustini testimonia velit, adeat Cl. Auctorem Summæ Augustinianæ Par. 1. quæst. 3. art. 5. & seqq. Inutilia autem, & frustranea essent, si præterea esset motio quædam singularis expectanda; quam expectans merito redarguendus est vocibus Augustini Serm. 88. num. 18. „ Solus autem ille non vocatur a Do„ mino, qui non laborat in hoc sæculo: Sed quis in hac vita „ non laborat in peccatis, & iniquitatibus suis? Si autem omnes „ laborant, omnibus dictum est: Venite ad me omnes qui labora„ tis: Si autem omnibus dictum est: quare culpam tuam tribuis in„ vitatori tuo? Veni: „ Hæc sunt contra proposit. 3. Arch. Cameracensis, cui præivere quinque priores in Molinos proscriptæ. Rectè itaque August. De peccatorum Meritis, & Rem. l. 2.

 cap. 5.

cap. 5. „ Nec ideo tamen ſolis de hac re votis agendum eſt, „ ut non ſubinferatur, adnitendo etiam noſtræ efficacia voluntatis. Adjutor enim noſter Deus dicitur, nec adjuvari poteſt, „ niſi qui aliquid ſpontè conatur: „ Quare ipſa *Oratio quietis*, ſano ſenſu expoſita, non ea dicitur, quæ nihil vitaliter agat, ſed quæ ſine labore, & ſollicitudine agat, cum ſcilicet *pluviam voluntariam hæreditati ſuæ ſegregat Deus*.

De Gnoſticis (*a*), aliiſque priorum ſęculorum Hęreticis, de Beguardis, Beguinis, Illuminatis, aliiſque, qui proximioribus ſęculis pręivere Quietiſtis non vacat tranſcribere, quę referunt Hiſt. Eccleſiaſticę Scriptores.

§. II.

De Peculiari Quietiſmo Michaelis de Molinos.

JAM de ea Quietiſmi ſpecie, quę carnalis Molinoſiſmus dicitur, a cujus ſpecialibus erroribus alieni fuere plures, etiam pii, ſed decepti Quietiſmi ſpiritualis defenſores, ut recte monet Boſſuet Inſtruct. de ſtatibus orat. l. 10. n. 3. Addit, eum qui Quietiſmus ſpiritualis eſt, viam parare carnali Quietiſmo; at quoniam tantus vir id ſupponit, non exponit, facturi operę pretium erimus, ſi hanc maximi momenti connexionem exponamus, ut conſtet, quam mala ſit radix, ex qua tam pravi fructus exiſtant.

Quoniam prima Traditio liberi arbitrii Deo per charitatem facta, & ipſa non retractatione perpetua, omnia Deo tradidit, quæ ad hominis ſtatum pertinent ſive pręſentem, ſive futurum, cum omnimoda ſui derelictione, & reſignatione in Deum, non tam inpoſterum agendo, & conando, quam patiendo quidquid Deo libeat,

(*a*) Unum eſt, quod an ab aliis animadverſum ſit, neſcimus: Gnoſticos veteres æque ac Quietiſtas commendaſſe *Fixum intuitum* in Deum, ſed ſpeculatiuum. Plotinus Scriptor ſæculi III. Enneadis ſecundæ Libro IX. qui eſt contra Gnoſticos cap. 15. pag. nobis 214. hæc habet - - *Quod enim ſolent dicere ad DEUM ASPICE* βλέπε πρὸς Θεὸν *nihil prodeſt omnino, niſi quo pacto inſpecturus ſis, perſpicuè doceant. Nam nihil prohibere quis dixerit, quin aliquis aſpiciat quidem, nulla tamen abſtineat voluptate, neque cohibeat iram, atque commemorans tantum ipſum Dei nomen, ſuccumbat interim perturbationibus omnibus.*

libeat; per solemnem scilicet abusum Scripturę dicentis 1. Reg.3. *Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat*: ad Philipp.4. *Nihil solliciti sitis .... omnem sollicitudinem vestram projcientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis* = hinc est, quod Molinos docuit, nihil esse, quod nobis displiceat tędium rerum spiritualium, & fastidium virtutum: hęc potius bonum esse, quo facilius nos in Dei providentiam projiciamus, elaborandos scilicet, sicut lutum in manu figuli; contra vero devotionem sensibilem abominandam dixit, ac immundam, quippe qua per se satis homini grata, non purgetur proprius amor, sed foveatur. Vide Molinos a propositione 17. ad 30.

II. Hinc fieri, ut curandum non sit de tentationibus, sive motibus quibuscumque, aut irascibilis, aut concupiscibilis appetitus, permittendumque sine ulla positiva resistentia, ut dęmon agat quidquid ei libet, cum virtus ex Apostolo perficiatur in infirmitate: vide Molinos prop. 17, & 24.

III. Cum autem Motus concupiscibilis appetitus, qui tentante dęmone excitari solent, penes plus, & minus differant ab actibus consummatis, quantum attinet ad materialem, & exteriorem entitatem ipsorum, hinc sibi suasit Molinos, posse dęmonem vim exercere in homines etiam justos, eosque compellere, ut per se ipsos positive cooperentur pravis actibus exterioribus non assentiente voluntate, sed permittente ut dęmon agat in hominis corpore: In his autem violentiis esse magnum, idemque spirituale bonum, quo anima ab amore proprio purgetur; quare has violentias agnovit in viris sanctissimis: Non sine horrore legi possunt Molinos propositiones a 41. ad 53.

IV. Est autem in Systemate Quietistico satis pręcipuum id, quod singularis ac peculiaris Dei motio dicitur; quemadmodum supra observavimus. Ad hanc confugit Molinos, sibique asseruit dari certum supernum lumen, quo cognosceret, num actus exteriores pravi, & exerciti ab homine positive cooperante per actiones per se influentes, fuerint dęmoniacę violentiæ? vide proposit. 53.

Duo maxime tenenda sunt, quibus hos errores refellamus Primum est: Secernendum esse *malum a mali usu*: Ac malum quidem ex se, & ratione sui objectum est fugę, atque aversionis: hinc Aug. Serm. 29. alias 3. de Diversis = *Bona recte laudantur*,

 sicut

ficut mala recte vituperantur = At quemadmodum idem Augustinus ibidem cap. 1. *Tanta vis*, inquit, *est boni, ut bonum quærant & mali*, ita pronunciare possumus tantam esse vim mali, ut malum fugiant & boni. Hinc Beatos velle esse homines, nolle autem esse miseros, centies est apud Augustinum: Tantummodo igitur *tolerare* ea possumus quę mala sunt: *Deus homines*, ait August. Enarr. 4. in Ps. 30, *jubet tolerare, non amare præsentia*. *Amari mors non potest, tolerari potest*, ait August. Serm. 399. *Nam si amatur, nihil magnum fecerunt, qui eam pro fide susceperunt.... vis nosse quia tolerandum est, non amandum? Nomen interroga. Passio vocatur.... sed dum amatur, quod erit post mortem, suscipitur quod nolumus, ut perveniatur, quo volumus* & infra = Petrus & ipse Passionem plena devotione suscepit, sed toleravit, non amavit passionem: toleravit passionem, quod sequebatur, amavit = Inde patet quod diximus de *malorum usibus*, quorum satis pręcipuus tolerantia est. Qua ratione de aliis malis, ipsisque tentationibus ratiocinandum est, & Quietistarum sophismata solvenda. Nam si de malis omnibus verè ista dicuntur, quanto magis de iis, quę aliquo modo ad peccandum inclinant? Quare merito Aug. Serm. 151. cap. 3. Desiderium tamen tuum tale esse debet ad Deum, ut nec sit ipsa concupiscentia, cui resistas = Hæc quidem contra Molinos, qui laudat resistentiam negativam, & improbat, tamquam minus perfectam, resistentiam positivam: Ad quam, num semper sub gravi culpa obligemur, alia quæstio est, de qua Theologi Morales.

II. Est. Quamvis dæmon physica sua virtute operari in hominibus possit eas violentias, de quibus Molinos, tamen nequit Deus id permittere in iis circumstantiis, in quibus id cederet in perturbationem utriusque Reipublicæ Ecclesiasticæ, ac Civilis, autoritatem ab ipsomet Deo habentis, vetandi scelera, eademque ulciscendi debitis pœnis. Si quæras, quænam eæ circumstantiæ sint? Respondendum est: Si exterius sufficienter constet, aut constare possit de violentia adhibita, id non cedere in perturbationem Reipublicæ, puta si quis morbo phrenetico abreptus id faciat, si quis a dæmone possessus &c. Istis exceptionibus sepositis, si Deus in sensu composito hujus providentiæ a se constitutæ, permitteret dæmoni hanc facultatem, ut homines etiam invitos ad actus ex-

ternos

ternos de se malos cogeret, auctoritas utrique potestati concessa inutilis esset, reo quocunque exterioris delicti excusationem obtendente ex dæmonis violentia. Ita Adulteri, Fures, Homicidæ &c. Hanc respondendi rationem excogitavimus, quo facilius, ac brevius difficultates gravissimas enodaremus; qui aliorum responsiones cupiat, adeat Tom. 1. L. 3. quæst. 5. P. Regueræ, qui Theologiam Mysticam doctissimè & eruditissimè pertractavit. Satis fuerit hæc breviter indicasse, quæ, aliaque permulta de veris, ac falsis Mysticis latius a nobis in Dogmaticis Prælectionibus disputata sunt.

PARS SECUNDA.

De Systemate Harmoniæ Præstabilitæ.

GOdofredus Guillelmus Leibnitius Lipsiæ Natus, cujus obitus an. vitæ 70 incidit in an. Ch. 1716, vulgavit in Ephemeridibus Literariis Parisiensibus anni 1695 & 1696 Systema de Natura, & Communicatione substantiarum, itemque Unione inter Animam, & Corpus intercedente, in quo celebrem Hypothesim de Harmonia inter Animam & Corpus Præstabilita primùm Orbi literario communicavit (a), de qua jam ab an. 1689 cogitare cæperat, Teste Brukero Hist. Philosoph. Tomo v. pag. 405. In eodem Parisiensi Diario plura obiecit Foucherius Canonicus Divionensis, tum Petrus Bayle in Dictionario Critico, *Verbo RORARIUS*, tum Franciscus Lamy in Lib. de cognitione sui ipsius Tract. 2. p. 225: Quibus Leibnitius respondit, tum alibi, tum in Diario Parisiensi, quod in Batavia recudebatur ad an. 1709. Plura opposuere contra Leib-

(a) Quod autem ejus Inventor non fuerit, contra ac vulgò creditur, ostendit Leibnitii, & Jo. Bernoullii Commercium Philosophicum, & Mathematicum ed. an. 1745 Tom. 1. Epist. 87 quæ est Bernoulli ad Leibn. data an. 1696 -- Vidi, ait, Diarium Parisinum an. 1696 ubi tres notas Harmoniæ modos: primus est influentiæ, (quod Scholastici tuentur) secundus assistentiæ, (quod tuentur Cartesiani Occasionalistæ) tertius præordinationis ...... Rejectis primo, & se-

Leibnitium Tourneminius e Soc. Noſt. Nevvton cum ſuis; Clarke, Stahlius, Godofredus Vvalterus, Ruardus Andala: Videndi Trevoltienſes ad an.1737 Art.1. Febr. Objecta contra Leibnitium congeſſit Bulfingerus in Commentatione Hypothetica de Harmonia Præſtabilita, quam edidit an. 1723. Scripſit in ſua Metaphyſica doctiſſimam Diſſertationem in Leibnitii Harmoniam Fortunatus Brixienſis vir non Philoſophis modo, ac Mathematicis, ſed & Theologis Clariſſimus. De iis, qui pro Leibnitio ſcripſere legendus Iſrael Theophilus Canzius, qui *Philoſophiæ Leibnitianæ, & Vvolſianæ uſum in Theologia per præcipua Fidei capita demonſtrare* aggreſſus eſt; Chriſtianus Kortholtus in quarto volumine Epiſtolarum Leibnitianarum a ſe edito, ubi Leibnitii verbis recitatis, oſtendit ejus Philoſophiam Religioni non adverſari. Cæterum præſtantiſſimus Leibnitianæ Harmoniæ Propugnator Vvolfius eſt in Pſychologia Rationali, Methodo ſcientifica pertractata, quam edidit Marburgi Cattorum an.1734 Legendus Sect. III. cap.V., ubi §.612 fatetur *fuiſſe plures, qui Harmoniam Præſtabilitam, tamquam impiam, traduxerint*. Sed & nobis fatendum ingenuè eſt plures fuiſſe, qui tantam, tamque gravem cenſuram frivolis argumentis comprobandam ſuſceperint, Bonæ Cauſæ proditores verius, quam defenſores. Id ne nobis contingeret, alia quædam Theologica argumenta excogitavimus, quibus exponere conabimur Harmoniæ Præſtabilitæ cum ſana doctrina diſſonantiam, licet hoc ſyſtema, etiam ut a Vvolſio propoſitum, ac reformatum eſt, propugnetur.

§. I.

& ſecundo amplecteris tertium, tamquam elegantiſſimum, & Deo digniſſimum, quia ſufficit Deum utramque ſubſtantiam, animam ſcilicet, & corpus, tanta cum perfectione, & exactitudine formaſſe, ut alterum altero conſpiret, ſuas tantum proprias leges obſervando, perinde ac duo horologia accuratiſſima perpetuò conveniunt, ſine ulteriori interventu artificis horologiarii. Sed hæc ſententia non omnino nova mihi videtur: Eundem fere in modum a noſtro Domino Braunio ſæpius explicari audivi, & ni fallor continetur in ejus Syſtemate Theologico. Ego quoque ſimiliter fere rem concepi. *Hæc Bernoul.*

§. I.

Exponitur Systema Harmoniæ Præstabilitæ.

SUmma Sistematis hæc sunt: Primum est. Possibiles sunt finitæ in infinitum Machinæ humanorum Corporum, quæ vi Mechanica suæ structuræ, tanquam Horologia, sine ullo animæ concursu, imo etiam sine ipsius præsentia, agant omnes actus externos, quorum homines capaces sunt, ea ipsa actionum serie, qua exerceri deprehendimus, sive ad virtutes, sive ad vitia pertineant, sive ad scientiam quamcunque, sive ad Artes, aut liberales, aut serviles &c. &c.. Ex. gr. Possibilis est Machina humanæ configurationis, quæ more Horologii præstet quæcunque Corpus Julii Cæsaris a primo conceptu ad obitum præstitit belli domique: Possibiles aliæ, quæ Horologii more scribant quæcunque scripsere Plato, Aristoteles, Euclides, Archimedes, Cartesius, Nevvton &c. SS. Augustinus, Hieronymus, Thomas &c. Demosthenes, Cicero, Lucretius, Virgilius, Tibullus &c. Fatetur Vvolfius quod hic Mechanismus Corporis sit nobis incomprehensibilis, non tamen, inquit §. *637* probabilitate destituitur =

COROLLARIUM: Obiecit Nevvtonus has machinas fore Miraculum: At Vvolfius, utcunque magnus Nevvtoni æstimator, merito contemnit leve hoc argumentum, quo satis confirmatur censura lata a Cl. Brukero Tom. V Hist. Phil. p. *367* = Leibnitius, inquit, ingenio Metaphysico Nevvtonum longe superabat. = Cui Censuræ & illa consonat Celeberrimi P. Lamy cedro digna sententia in Præfatione ad Elementa Mathematica = Nimium, inquit, sæpe videmus, quod excellentiores Geometræ nequaquam boni sint Metaphysici; Nimirum non rite animo comprehendunt quæ pertinent ad Entia Spiritualia, Deum, Angelos, Animam humanam &c. Hęc P. Lamy: Ac sane quî fieri potest, ut miraculum sit, idest contra, aut supra Naturam, quod ex intima rei structura, idest natura est? Atqui operationes illæ, utcunque mirabiles, ex structura essent, idest natura illarum Machinarum, si semel eas possibiles dederis: quare miraculo esset adscribendum potius, si illæ sic constitutæ Machinæ, vel nihil, vel alia diversa operarentur. Jam vero à diverticulo in viam redeamus.

Se-

Secundum eſt : Deus præſciens quas cognitiones & appetitiones, etiam liberas, unaquæque anima habitura eſſet, ſi crearetur, aptavit unicuique Machinam corpoream, quæ quamvis à vi activa animæ nihil pendeat, tamen internis animæ motibus prævifis,per conſonos externos motus conſpiratione perfectiſſima reſponderet, congrueret, conſentiret. (*a*)

COROLLARIUM : Hinc contra Præſtabilitam Harmoniam male argumentati ſunt plures, ab ea libertatem everti, ſive ad internos actus, ſive ad externos : Stat enim libertas ad internos actus : nam *appetitiones animæ*, ait Wolfius §. 630. *non fuere præſtabilitæ*, ſed relictæ ſuis principiis liberis, quæ unaquæque Schola ſuo ſenſu explicet. Stat etiam libertas abſoluta animæ ad actus externos eos, qui hic & nunc habentur : vel eos non ponendo per libertatem contradictionis, vel ponendo etiam contrarios per libertatem contrarietatis : Etenim quia Deus prævidit animam ex ſua libertate operaturam has internas appetitiones, ideo Deus decrevit aptare illi hoc corpus, ſive machinam operatricem iſtorum externorum motuum correſpondentium : vide Wolf. §. 633. Si animæ placuiſſet alias appetitiones internas determinare, Deus hoc præſciens,aliam corpoream machinam tribuiſſet, ex ipſa ſua ſtructura omittentem actus externos, de quibus ſupra, & ponentem contrarios ; Igitur quoniam in poteſtate libera animæ erat,ſive eſt,determinare alias internas appetitiones ; in ejuſdem poteſtate erat,ſive eſt, obtinere ſibi aliud corpus, & alios motus etiam contrarios.

Tertium eſt : Utilitas Harmoniæ præſtabilitæ eſt, ut ajunt, facilior explicatio Commercii, quod intercedit animam inter, & corpus : Hac enim harmonia ſepoſita, non niſi duo ſuperſunt ſyſtemata, quibus illud commercium explicetur : Primum eſt ſyſtema *Influxus phyſici* animæ in corpus, & corporis in animam, quo Scholaſtici utuntur : Alterum eſt Carteſianorum, & *Cauſarum*

(*a*) Wolfius §.633 Deus, inquit, qui vi præſcientiæ ſuæ novit, quales ſint futuræ omnes liberæ volitiones animæ in ſerie perceptionum, & appetitionum contentæ, & vi omniſcientiæ ſuæ novit qualia poſſibilia ſint Corpora, & quales fieri poſſint rerum nexus, vi ſapientiæ ſuæ decrevit animam hanc cum hoc corpore in hoc rerum nexu producere, dum Harmoniam animæ, & corporis præſtabilire intendit, & in creatione rerum decretum ſuum exequens, Harmoniam iſtam actu præſtabilivit — :

rum Occasionalium systema dicitur, quo nempe occasione alicujus motus in anima, Deus ad illius præsentiam certum motum operatur in corpore, vel occasione alicujus motus in corpore, Deus impressionem aliquam in anima efficit. Utrumque Leibnitius, & Wolfius impugnant, iisque præferendam docent Harmoniam præstabilitam; cujus expositionem qui velit, admodum prolixam, æque atque obscuram, ac perturbatam adeat Wolfium l. c. cum quo monendum est: Systema Harmoniæ præstabilitæ non extendendum ad operationes Gratiæ: cæterum si Deus supernaturaliter modificat animam, supernaturaliter modificare quoque debet corpus in hoc systemate: vide Wolf. a §. 137.

§. II.

Proponuntur nostra Argumenta Theologica contra Harmoniam Præstabilitam.

ARgumentum I. SS.Scripturarum,& PP. auctoritas, in idipsum conspirante communi doctorum,& indoctorum sensu, præter libertatem ad internos actus, docet hominem esse mediatè liberum ad actus externos, non modo ita, ut possit eos quos facit, omittere, & contrarios ponere, sed ita ut possit eos omittere *in eodem corpore, in eodemque* contrarios ponere. Est autem hoc omnino incompossibile cum systemate Harmoniæ præstabilitæ, ut patet ex expositione systematis: Unumquodque enim corpus determinatum est ex structura sua ad hos actus externos, puta temperantiæ exterioris, nec potest aut eos secum omittere, aut contrarios operari: Quare anima, quæ determinat temperantiæ interioris actus, & quia prævisa est sic operatura, obtinet sibi machinam corpoream aptam exercendæ exteriori temperantiæ, potest quidem determinare actus internos intemperantiæ: quod si faciat, Deus id prævidens aliam machinam dedisset intemperantem, seu operatricem intemperantiæ exterioris; qui actus contrarii fierent, ut patet, *in alio* corpore. Ex quibus consequitur, quod si Propositio nostra prior vera sit, sacra autoritas aliquid doceat cum Harmonia præstabilita plane repugnans.

Jam prioris Propositionis veritas ostenditur I. Ex generali-

bus Sacrarum Literarum adhortationibus ad bonum corporis nostri usum, & ad abusus cavendos: I. Corinth. cap. 6. Corpus, inquit, non fornicationi, sed Domino, & Dominus Corpori... Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? (scilicet per Baptismum) Tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? Absit... An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus Sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo, & non estis vestri? Empti enim estis pretio magno: Glorificate & portate Deum in corpore vestro: = Hæc vel inepta sunt, vel supponunt idem Corpus, quod gestabat Apostolus, idem ipsum quod Christiani, ad quos alloquebatur, gestabant, idem, inquam, esse indifferens, ut esset corpus vel fornicationis, vel Domini, vel Christi, vel meretricis, vel glorificans & portans Deum, vel potius peccatum: A quo tempore S. Paulus hæc scripsit circa an. Ch. 57. usque ad mortem an. Ch. 69. de quo vide Nat. Alex. & alios, per duodecim annos ab omni fornicatione, aliave lethali culpa abstinuit: quare ipsius corpus in systemate Leibnitiano tam erat Machina inepta ad omnem impudicitiam externam postremis duodecim vitæ annis exercendam, quam currus ad navigandum, navis ad volatum, equus ad loquendum; non minus, inquam, impossibile erat, quod Corpus Pauli ab honestate ad inhonestatem traduceretur. Qua ergo veritatis specie dicere potuit = Tollens ergo membra Christi &c. &c? Sicuti ergo hæ, ac similes phrases ostendunt animæ indifferentiam ad suscipiendum vel unum, vel contrarium actum, ita ostendunt indifferentiam corporis. Non essent igitur homines adhortandi, ut eodem accepto corpore potius in bonum utantur, quam in malum, sed ut acquirerent potius a Deo corpora determinata ad bonum, quam corpora determinata ad malum.

Eodem recidunt aliæ similes adhortationes ad Rom. cap. 6. = Scientes quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, & ultra non serviamus peccato.... Existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo.... Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus, sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viventes, & membra vestra arma justitiæ Deo = Christifideles, ad quos hæ adhortationes diriguntur, alii erant sanctè in suis corporibus operaturi

turi, ut vult Paulus, alii male operaturi: relate ad utrosque verba Apostoli supponunt indifferentiam eorumdem corporum ad bonam, & loco illius ad malam seriem externorum actuum: Illi quidem, qui bene usuri erant suis corporibus, supponuntur posse non uti bene, imo pro sua libertate etiam male; qui male usuri erant, supponuntur malos externos actus omittere, & contrarios in suo corpore operari posse: Non itaque utrique Machinas habebant Leibnitianas determinatas, illi quidem ab bonam externam actuum seriem, hi vero ad malam: Secus omnes se excusare potuissent: Quid nos hortaris, ne regnet peccatum in nostro mortali corpore, & ut exhibeamus membra servire justitiæ? Si Machinæ corporum bonæ sunt, nequeunt prave operari; si pravæ, nequeunt agere bene: Hortandi sumus, ut bonas potius, quam pravas Machinas obtineamus = Nullum igitur locum habuissent consequentia Pauli verba = Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem.

Eodem quoque recidunt Dei verba ad Cain Genesos 4. Iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus ejus: Dixitque Dominus ad eum: Quare irasceris, & cur concidit facies tua? .. Subter te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius = Igitur eadem illa Machina, in qua vultus concidit præ appetitu irascibili cum motibus corporeis proportionatis, poterat non concidere: Neque ex sua structura ad id determinata erat: Aliter ea allocutio æque inepta fuisset atque hæc: Cur hic ignis comburit? Cur hæc aqua madefacit? Præterea idem appetitus Cain, sive Machina corporea appetens erat sub ipsius dominio, & quæ pravos actus eliciebat, poterat bonos agere: Nemo autem dicitur habere sub sua potestate ferocem equum, eumque posse mansuefacere, quod possit ferocem abjicere, & emere mansuetum: Sed quod facere possit, ut eam ferociam non habeat, quam habet.

II. Ostenditur eadem major Propositio ex specialibus objurgationibus: Non enim solum hortatur sacra Authoritas ad rectum usum proprii corporis, & ad inordinatus usus vitandos, sed ut nobis exponat horum carnalium peccatorum malitiam, rationem hujus turpitudinis ex hoc ipso ducit, quod sint hæc peccata abusus corporis a Deo nobis dati; quæ ratio inepta est

in Systemate Leibnitiano. Quid enim est, cur dicat Apostolus eodem cap. 6. ep. 1. ad Cor. Fugite fornicationem: omne quodcumque fecerit homo extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat = Etenim, si qui interius impudici sunt, habent corporeas Machinas fornicarias artificii incomprehensibilis, Deoque auctore digni, ut cum Leibnitio vult Wolfius, quænam lugenda, ac detestanda turpitudo in eo est, quod hæ Machinæ in actus suos externos erumpant? Imo hoc unum eæ Machinæ præstare possunt, non secus ac ignis comburere, & aqua madefacere. Et tamen eam detestandam turpitudinem præseferunt, tum illa ad Rom. 1. Tradidit illos deos in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis... in passiones ignominiæ =tum verba etiam alia, quæ supra retulimus= Membra Christi, & templum Spiritus Sancti facere membra meretricis: regnare peccatum in corpore: Exhibere membra servire immunditiæ, & iniquitati=& alia hujusmodi. Mittimus August. Serm. 162 & alios Patres, qui passim hac argumentandi forma utuntur, etiam in eos, qui bona corporis valetudine, ingenio, aliisque prærogativis abutuntur. Omnia hæc supponunt idem corpus pro animæ libertate versatile esse in bonum, aut malum usum.

III. Idem ostenditur ex commendatione virtutum Temperantiæ, Pœnitentiæ, earumque omnium, quæ corporeos appetitus moderantur: Nam in Scripturis commendatur tum honestas actuum externorum ad has virtutes pertinentium, tum etiam fructus; utrumque autem falso fieret in Leibnitiano systemate. Vel enim Machina hujus, aut alterius hominis est ex sua structura temperans, vel intemperans? Si eligis primum, in ea non sunt possibiles, nisi actus externi temperantes: Quæ igitur specialis honestas? quæ materia Laudis? Hæc solum habet locum, si concipiamus Machinam indifferentem ad bonum & malum, potius sibi habere bonos actus externos quam malos: Tum enimvero perfici intelligitur ea perfectione, quæ hujus vitæ propria est. Eoque magis quod horum actuum externorum perfectio in sacris literis exponitur per phrases exprimentes victoriam appetitus tendentis in contrariam partem; Hinc ad Rom. 6. Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus. Leg. Aug. Serm. 228. c. 10. Jam vero Machina humana temperans Leibnitiana

tiana, tam vere non tendit in actus intemperantiæ, ſtupri, adulterii &c. &c. ut hos actus tamquam ſibi impoſſibiles reſpiciat. Quare nullus propriè relinquitur victoriæ locus. Si eligis ſecundum, intemperantis Machinæ imperfectio non ſunt turpiſſimi actus, imo ſunt unum illud, ad quod ea incomprehenſibilis artificii, eademque elegantiſſima Leibnitiana Machina pertingere poteſt, non minus ac horologii perfectio eſt horas indicare.

Sed neque fructus ullus eſſet temperantiæ, pœnitentiæ, mortificationis exterioris in corporeis potentiis edomandis, ut intelligi poteſt ex iis, quæ modo diximus. Etenim abnegatio ſenſuum, jejunia, aliaque ſimilia in machina temperanti eſſent utilia, ſi eam ſupponerent, & aptam, & inclinatam ad vitam intemperantem, a qua corpus, ſeu machinam coercerent; At corporis machina, ſi temperanter ſe exercet, inepta eſt in ſyſtemate Leibnitiano ad turpia: ineptus ergo eſt, ſibique repugnans, qui eam per actus temperantiæ cohiberi, coerceri, frænari dicit. Quid igitur ſibi volunt illa Job 31. Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de Virgine: quam partem haberet in me Deus deſuper? Illa Pauli 1. ad Cor. 9. Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte cum aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar = corpore ſcilicet non caſtigato: Illa ad Gal. 5. Qui ſunt Chriſti carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis, & concupiſcentiis = aliaque permulta hujus generis?

Argumentum ſecundum. Sacra Scripturarum, & Patrum auctoritas, conſpirante communi doctorum, & indoctorum ſenſu, docet hominem poſſe cooperari, ut idem alienum corpus & ad bonam, & ad malam diſciplinam informetur, pro varia inſtitutione. Eſt autem hoc omnino impoſſibile in ſyſtemate Harmoniæ præſtabilitæ, uti ex dictis patet; igitur Sacra Doctrina aliquid docet non compoſſibile cum hoc ſyſtemate. Major oſtenditur Prov. 29. Qui delicatè a pueritia nutrit ſervum ſuum, poſtea ſentiet eum contumacem: Eccl. c. 7. Filii tibi ſunt? erudi illos, & curva illos a pueritia illorum: Filiæ tibi ſunt? ſerva corpus illarum: = Hæc verba ſupponunt idem corpus Servi, Pueri, Filiæ pro varia inſtituentium diligentia & malam, & bonam conſuetudinem ſuſcipere poſſe, ſicuti eadem virga vel recta eſſe vel curva poteſt: Eadem materia artificialis Domus, Statuæ, Picturæ, Navis vel in bonum, vel

in

in malum opus evadere. Hæc consonant verbis cap. 20. Job = Ossa ejus implebuntur vitiis adolescentiæ suæ, & cum eo in pulvere dormient. = Non sic autem impleta fuissent, si corpore suo aliter fuisset usus. Nam Prov. c.22. Proverbium est: Adolescens juxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea.

Argumentum tertium: In Systemate Harmoniæ præstabilitæ, quia Deus vidit totam seriem perceptionum, & appetitionum animæ independenter a corpore, ideo decrevit copulare animæ huic proportionatam machinam corporis, cujus motus consentiant animæ. Vide Wolf. l. cit. ac præcipue §.633, & 634, *cum* inquit, *Deus motus in corpore non præstabiliverit, ut appetitionibus animæ consentirent, nisi quatenus liberas voluntates præscivit*: quod dicitur ad salvandam libertatem internorum actuum. Contra autem non est verum in hoc Systemate, quod quia dantur aliqui actus in corpore, ideo aliqui fiant in anima: quare Wolfius l.c. = Præsentia idearum materialium in cerebro ad eas perceptiones, & appetitiones producendas nihil prorsus confert, adeoque in anima eodem, quo nunc prorsus modo, consequerentur etiam si corpus non existeret = Atqui sacra doctrina docet potius multos corporis motus, sive actiones, sive passiones esse rationem conducentem, unde plures perceptiones, & appetitiones in anima sint: igitur Systema adversatur sacræ doctrinæ, cum qua in hoc conspirat communis Naturæ sensus. Minorem Propositionem ostendunt, quæ sacra doctrina docet de utilitate Jejunii, Modestiæ, Tribulationis, ac similium ad excitandos internos virtutum actus: contra vero de aliorum externorum pravitate ad interna vitia & crimina excitanda, seu virtutes destruendas: qua in re fundamentum habet suum Doctrina, tum de charitatis merito in Proximis juvandis, tum de scandali vitio. Hinc Ecclci 31. = Infirmitas gravis sobriam facit animam = ad Rom.4. = Scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem = ad Rom.8. Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio an angustia &c. Certus sum, quia neque mors, neque vita &c. &c. neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei. = Prov.17. = Plus proficit correptio apud prudentem, quam centum plagæ apud stultum. Job.31. = Pepigi fœdus cum oculis meis &c.&c. = Ecclci 9. = Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris

lizeris in decore illius ... Noli circumſpicere in vicis civitatis; nec oberraveris in plateis illius .... Propter ſpeciem mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiſcentia, quaſi ignis exardeſcit ... colloquium illius quaſi ignis exardeſcit: 1. Cor. 15. = Corrumpunt bonos mores colloquia mala = Hinc præceptum datum Iſraelitis Exodi 34. Cave ne unquam cum habitatoribus Terræ illius (Chananeæ) jungas amicitias, quæ ſint tibi in ruinam, & L. 3. Regum 21 = De Gentibus, ſuper quibus dixit Dominus Filiis Iſrael: non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad veſtras: certiſſime enim avertent corda veſtra, ut ſequamini Deos earum = Ecclci 9. = Cum ſaltatrice ne aſſiduus ſis, nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius.

Argumentum quartum: In Syſtemate Harmoniæ præſtabilitæ actus interni animæ non influunt in operationes externas; neque externæ in internas, ut certum eſt: Atqui ſacra doctrina oppoſitum perpetuo docet a primo Geneſeos Capite ad ultimum ſacrorum Bibliorum, ſeu 22. Apocalypſeos: Geneſ. 1. = Replete Terram, ſubjicite eam, & dominamini piſcibus Maris &c. = Quod corpus agat in animam, clamat Apoſtolica doctrina de carne concupiſcente adverſus ſpiritum, & illum captivante in Lege peccati, ut non quæ volumus, ipſa faciamus: Hinc Aug. Serm. 152. = Supra te Dominus tuus; infra te caro tua: contempſiſti ſuperiorem, torqueris ab inferiore: iſta eſt ergo Lex peccati = Itaque ſi libertas humana non ſe habeat active ad hæc externa opera, ſed ſe habeat anima ad corpus velut Horologium ad aliud Horologium uniſonum, quæ fuit ſimilitudo Leibnitii, & viceverſa corpus ad animam, tota Scriptura Sacra, imo omnis humana locutio omnium Gentium, quantum ex monumentis innoteſcere nobis poteſt, detorquenda eſt ad improprios ſenſus.

Hinc principio aſſeruimus Argumenta petita ex ſacra auctoritate concordare, ac conſpirare cum communi Hominum ſenſu. Recte Aug. Serm. 117. c. 8. = *Voluit Deus inſeminare omni animæ initia intellectus, initia ſapientiæ* = His negatis, prona via eſt, nedum ad errores, ſed ad ſtultitiam: Hæc *inſeminata initia*, quæcumque tandem ſint, illa Dei Lux ſunt de qua idem Aug. in Pſ. 145. num. 5. *Conſilium ſibi ex luce Dei dat ipſa Anima per*

per rationalem mentem. Ex iis, quæ Anima sic instructa experimentali quadam, certissimaque perceptione cognoscit, unum est se active influere in corpus suum: *Vitam quidem suam, qua nunc vivit in Corpore*, ait Aug. de Civit. Lib.22. cap.29. n.5, & *hæc terrena membra vegetat, facitque viventia, INTERIORE SENSU quisque, non per corporeos oculos videt* = Quod evidentius est in actibus externis virtutum, atque vitiorum = Quare Augustin. Serm.162. in illud Apostoli. = Qui fornicatur, in corpus suum peccat = *Ista omnia facinora, & flagitia numquid nonnisi per corpus fieri, aut exerceri possunt? Quis hoc sani Capitis homo negaverit?* Atqui hoc negant Leibnitius, & Wolfius, cujus hæc sunt verba §.624. „ Anima vi propria producit omnes, quas successi-
„ ve habet perceptiones, atque appetitiones consecuturas eodem
„ prorsus modo, quo nunc sese invicem excipiunt, etiam si mun-
„ dus hic, consequenter corpus eidem junctum non existeret: = nempe sicuti Horologium non agit per aliud sibi unisonum. Sane mirandum est, aut potius commiserandum, quod Leibnitius, Wolfius, & sectatores Harmonistæ tot credant alienis experimentis, quæ Parisiis, Londini, alibique fiunt, non credant sibimetipsis, propriæque experientiæ, quæ in ipsis clamat Augustini verbis in Ps.145. = *Anima invisibile quiddam est, regit corpus, movet membra, dirigit sensus, præparat cogitationes, exerit actiones, capit rerum infinitarum imagines* = Liceat hic alloqui Harmonistas Augustini ejusdem verbis Serm.288. *Audite quod in vobis ipsis approbetis, & vobis ipsis a vobis met ipsis interrogati respondeatis* = Si tam communis, & clara uniuscujusque experimentalis cognitio satis non sit, licebit omnia in dubium revocare. Et tamen Leibnitius tom.2. ep.226. ad Bernoullium data anno 1715, qui vitæ penultimus fuit. „ Ni fallor, *inquit*,
„ Harmonia præstabilita, DEMONSTRATA EST: „ scilicet Demonstrationis nomen, veteribus augustum, & sanctum, in Recentiorum Libris adeo viluit, ut levissimis etiam ratiunculis temere, arroganterque tribuatur.

Verum hæc Metaphysica sunt. Ratio aliqua Metaphysico-Theologica esse hæc posset, quod Harmonistæ evertant magna ex parte bonitatem, & malitiam moralem. Duæ quippe sunt Classes actuum moralium internorum: alii nullum ordinem dicunt

cunt ad exteriores operationes, ut GAUDEO DE DEO &c. &c. alii eum ordinem dicunt, ſuntque actus practici. Hi poſteriores totam ſubſtantiam, ſive bonitatis, ſive malitiæ ſuæ habent in hoc ipſo ordine ad actus exteriores, ad modum cauſæ eos efficientis: Hunc ordinem cauſalitatis ſi auferas, quid erit in Caino voluntas occidendi Abelem? quid voluntas furandi? &c. &c. Verum iſta indicare brevi libello vix licet.

Cum Syſtema Harmoniæ Præſtabilitæ non modo S. Scripturæ adverſetur, ſed etiam rationi, tum aliis de cauſis, tum quod machinam humanorum corporum fingat Homini *incomprehenſibilem*, prudens unuſquiſque ſibi ſuadeat, validiſſimas eſſe probationes, quæ Leibnitium, Wolfium, ac Sectatores in hanc ſententiam non tam adduxerint, quam coegerint. At maximum ac generale Wolfii argumentum eſt illud Phariſaicum ex Caipha Joan. cap. 11. = *Vos neſcitis quidquam* = quod ab ipſis Prolegomenis ſuæ Philoſophiæ, & in Præfationibus, & Librorum decurſu paſſim diverſis vocibus, ſed eodem ſenſu intonat in Scholaſticos quos dicteriis onerat, & conviciis: Scilicet multiplex experientia docuit, in quæſtionibus quæ ab obſervationibus, & experimentis non pendent, facilius eſſe Scholaſticos deridere, quam vincere. Quod reliqua argumenta ſpectat, nonnulla leviora præoccupata jam ſunt: Præcipuum quod reſtat eſt ex §. Wolfii 573. = *Syſtema Influxus Phyſici intelligibili modo explicari nobis nequit* = ergo cum Syſtema *Occaſionaliſtarum* ſupponatur aliunde falſum, ſupereſt, ut commercium Animæ, & Corporis exponatur per Harmoniam præſtabilitam: Antecedens non tam probat Wolfius, quam demonſtrat, methodo ſcilicet ſcientifica, ac Geometrica in univerſa ſua Philoſophia uſus, quemadmodum ſpondet in Prolegomenis ad Philoſophiam, & in Proleg. ad Logicam §. 26. & centies alibi, imo in fronte ſingulorum Librorum Philoſophicorum: Demonſtratio his propoſitionibus continetur à §. 559. & ſeqq. I. „ Subſtantia una dicitur phyſice influere in alteram, ſi quædam „ realitas, quæ inerat uni ſubſtantiæ, transferatur in alteram, cui „ ante non inerat. II. Hinc Corpus noſtrum Organicum phyſice „ influere dicitur in animam, quatenus ex corpore quædam in „ animam transferatur realitas, quæ cum ante corpori ineſſet, „ nunc inſit animæ, & viciſſim. III. Si Anima phyſice influit in

„ Corpus, vis quædam animæ tranſit in corpus: ſed quoniam ea „ vis eſſe non poterat motrix(hæc enim vis,quæ in motu locali de- „ prehenditur, corporea eſt, & in corporibus locum habet, nec „ in anima locum habere poteſt) ideo neceſſe eſt, ut dum in corpo- „ re recipitur, in motricem abeat. IV. Si Corpus phyſicè influit „ in animam, vis quædam motrix tranſit ex corpore in animam, „ cumque ea corporea ſit, & animæ parum conveniat neceſſe eſt, „ ut dum ex corpore in animam tranſit, in aliam transformetur „ Ex his infert: „ Cum horum omnium nullam notionem habea- „ mus, nec intelligibili modo explicari a nobis poſſint, dicen- „ dum Syſtema influxus explicari intelligibili modo non poſſe.

Reſpondetur: ſi illæ quatuor propoſitiones veræ ſunt, influxus phyſicus utique eſt, nedum inexplicabilis, ſed abſurdus: Cæterum ſingulæ eæ quatuor propoſitiones falſiſſimæ ſunt, abſurdiſſimæ, a nonnullo ſapiente Scholaſtico uſurpatæ: Legatur Suarez Diſp. 17 Metaph. de Cauſa efficiente; & in libris de Anima. Quis unquam ſobrius ſomniavit ex Deo, prima cauſa efficiente mundi, transferri quamdam realitatem, quæ illi inerat, & relicto Deo tranſire in Mundum? Quis influxum animæ in corpus *per vim* explicuit, quæ exiſtens in anima ſit ſpiritualis: ubi autem in corpus tranſit, metamorphoſi quadam Poetis incognita, fiat materialis; & quæ materialis eſt, influente corpore in animam, ſpiritualis fiat? Habemus cujuſmodi ſint ii Doctores, quos Studiorum noſtrorum inſtauratores in Scientia Rationali,Coſmologia,Pſychologia, Ontologia,Theologia Naturali &c. ſuſpicimus, quibus aſſurgimus, quos niſi Clariſſimos dicas, aut alia quadam honoris præfatione compelles, rudis, atque impolitus habearis; Neque adhuc Catholici evigilamus. Hic ille eſt Wolfius, qui methodum Geometricam in Philoſophia uſurpaturum ſe ſpondet ab ipſis Prolegomenis Philoſophiæ univerſæ, ac Logicæ &c. Idque reipſa ſe præſtitiſſe gloriatur Tom. V. Element. Math. Commentatione 2. cap. 2. à §. 103. & ſeqq. Quare §. 110. commendat ſtudioſo = *Philoſophiam eadem*, inquit, *methodo conſcriptam, qua in Elementis Matheſeos utimur: Quamobrem cum id ante nos fecerit nemo, nec alia ipſi Scripta Philoſophica commendare valemus, niſi Opera noſtra Philoſophica, latino inprimis Idiomate conſcripta . . . Valde vereor, ne ſi præſcripto a nobis more in Arithmetica, & Geometria fuerit verſa-*

versatus, lectio aliorum Scriptorum Philosophicorum, quam nostrorum, te efficiat studii Philosophici desertorem, aut in Scepticismum deducat.

Cæterum *Influxus physicus* animæ in corpus, & vice versa, cum neque solidus, neque sapidus, neque sonorus, neque odorus, neque lucidus sit, intelligi non potest eo genere cognitionis intuitivæ, qua per sensus nostros solida, sapida, sonora, odora, lucida intelligimus. *In homine carnali*, inquit Aug. Serm. 242. alias 147. de Tempore, *Tota regula intelligendi est consuetudo cernendi: Quod solent videre credunt, quod non solent videre, non credunt:* Superest igitur, ut Influxus physicus intelligatur eo genere abstractivę perceptionis, qua insensibilia cognoscimus. Hujusmodi autem objecta sæpe cognoscimus quod omnino, ac certo sint, at quomodo sint, prorsus ignoramus. Agnoscunt Leibnitius, ac Wolfius, quod anima agat suas perceptiones, & appetitiones: At modus obscurissimus est, & inexplicabilis. *Fieri ista in animo, vel ab animo nostro novimus, & certissimi sumus*, inquit Augustinus l. 15. de Trinit. cap. 7, *quomodo autem fiant, quanto attentius voluerimus advertere, tanto magis noster, & sermo succumbit, & ipsa non perdurat intentio, ut ad liquidum aliquid nostra intelligentia, etsi non lingua perveniat:* Imo cum motus corporis sit quid imperfectissimum præ animæ cognitionibus, & appetitionibus: quiddam est longe majus, atque excellentius animam cognoscere, & appetere, quam movere. Hoc itaque tenendum est: certa propria experientia scimus, quod anima cognoscat, atque appetat: eadem experientia scimus, quod moveat corpus; Utrumque obscurum est, quomodo fiat; Si negare liceat quæcumque non percipimus quomodo sint, ac fiant, tum alia omnia negabimus, tum denique nosmetipsos.

Levioris negotii est argumentum, quod sequitur: *Si anima*, inquit, *in corpus, & corpus in animam physice influit, in toto Universo non semper conservatur eadem quantitas virium vivarum: modo enim quædam vis motrix in materia oritur dependenter ab anima, modo vis in gratiam animæ perit, quando corpus in animam influit: At per leges motus in natura rerum, seu toto Universo semper conservari debet non quidem eadem quantitas motus, (quod in Cartesianis refellunt vel ipsi Leibnitius, & Voolfius) sed eadem*

 virium

virium vivarum quantitas = Negamus hanc arbitrariam assertionem, quam teste Leibnitio Epist.232. ad Johan. Bernoullium negat Nevvtonus, & asseclæ agnoscentes *Spontaneam virium activarum diminutionem*. Scimus quod hac de causa Leibnitius sugillat Nevvtonum, & suos: Addit enim = *Ex quo intelligitur Nevvtonum, ejusque asseclas scientiam rei Dinamicæ nondum habere*: Sed hæc probant, quod Protestantes Mathematici Catholicis Theologis non parcunt, sed neque Mathematicis suis: Cæterum a Wolfio demonstrationem expectamus: Addit itaque Wolfius in Nota = *Quoniam motus regulæ absque principiis Mathematicis non intelliguntur, hanc quoque pugnam influxus physici animæ, & corporis in se invicem cum ordine naturæ, Mathematum prorsus ignarus non comprehendit* = In his Sapiens Lector non aliud argumentum inveniet, quam illud pharisaicum = *Vos nescitis quidquam* = Provocat Wolfius ad demonstrationem hujus rei a se datam Cosmologiæ §. 487. = *In conflictu*, inquit, *Corporum Elasticorum eadem conservatur virium vivarum quantitas, adeoque vis viva, quæ per percussionem ammittitur, non perit*, = Respondetur conservari eamdem quantitatem, quantum est ex natura elasticorum percussorum: Sed saltem propter resistentiam medii duo globi elastici post mutuum occursum resilientes paulatim quiescunt, ideoque vis motrix, seu viva in ambobus perit, nisi confugiant Leibnitius, & Wolfius ad quasdam invisibiles communicationes *virium* in alia corpora, sicuti Cartesiani a Leibnitio & Wolfio rejecti ad arbitrarias communicationes motuum. At quid reponet præterea Wolfius, cum duo globi molles in occursu quiescunt? Respondet in Nota ad §; 487 Cosmologiæ = *Si contingat in conflictu corporum elasticorum motum prorsus extingui, adeoque vires vivas in corporibus sibi mutuo occurrentibus amitti, in motum intestinum recipiuntur* = En recursus ad invisibilia arbitraria. His tandem figmentis constant illæ motuum leges a Leibnitio, & Wolfio assertæ, quas hic inaccessas vult, ut supra retuli, imperitis Geometriæ. Ad figmenta non dissimilia, aut etiam graviora opus est ut confugiant, si quis objiciat machinas animales innumeras, saltem in morte, non esse amplius vires vivas, seu motrices ut prius: Quod ut solvat Leibnitius docet in primo conceptu machinas animalium parvas esse, & deinde amplificari usque ad mensuram debitam: in obitu autem

con-

contrahi ad primam parvitatem, atque hoc pacto perseverare eamdem vim vivam. Quare ex Leibnitio *Mortem nihil aliud esse quam animalis contractionem, & organorum involutionem.* Legi ista vix sine risu, aut commiseratione possunt in Commercio Epistolico Bernoulli, & Leibnitii Edit. an. 1745. epist. 83, & 85, & prolixius epist. 87. tom. 1. pag. 435.

Tandem causam Leibnitii & suam sic perorat Wolfius Psychologiæ §. 640. felicior miles futurus, si conviciis, quam rationibus pugnet. = *Si quis*, inquit, *hebetior fuerit, quam ut philosophicam scientiam capere possit, vel infirmior, quam ut inoffensa pietate Systemati Harmoniæ Præstabilitæ assentiatur, is Systema (Theologico-Scholasticum) influxus physici amplectatur, & Systema Harmoniæ præstabilitæ, si velit, damnet, modo sibi temperet à malitia ..... Sequimur hìc Keplerum Virum sagacissimi ingenii, qui cum in Introduct. ad Comment. de Mot. Stellæ Martis Causam Copernici pro virili egisset, concludit* = Qui hebetior est, quam ut Astronomicam scientiam capere possit, vel infirmior quam ut inoffensa pietate Copernico credat, ei suadeo ut missa Schola astronomica, damnatis etiam, si placet, Philosophorum quibuscunque placitis, suas res agat, & ab hac peregrinatione mundana desistens domum ad agellum suum excolendum se recipiat, oculisque, quibus solis videt, in hoc adspectabile Cœlum sublatis, toto pectore in gratiarum actiones, & laudes Dei Conditoris effundatur, certus se non minorem Deo cultum præstare, quam Astronomum, cui Deus hoc dedit, ut mentis oculo perspicacius videat = *Hoc Kepleri monitum*, addit Wolfius, *tanto confidentius inculco, quanto evidentior est identitas rationum, cur Anticopernicani Systema Copernicanum, & Antiharmonistæ Systema Harmoniæ præstabilitæ oppugnant* = nempe oppositio cum Sacris Scripturis.

Missis conviciis, respondemus: In argumentis, quæ ex Scriptura deprompsimus, vim nos non fecisse in debito interpretandi Scripturas in *sensu proprio*: Quare non eadem argumentandi forma usi sumus, ac Anticopernicani utantur. Cæterum Wolfius, qui & hoc loco, & in Elem. Astronom. P. 2. cap. 3. Theorem. 27. in Scholiis prolixius irridet, ac refellit argumentum Anticopernicanum ex Scripturis petitum, quo quamplurimi Catholici, etiam in Mathematicis insignes usi sunt, & cum Cl. Eustachio Manfredio

dio in Epift. De noviffimis circa fixorum fiderum errores obfervationibus ad D. Leprottum an. 1730 non erubefcunt Evangelium, cui Tefte Auguft. Serm. 156. c. 12. OMNIUM SUPERBORUM COLLA SUBDUNTUR, & apertè profitentur = *Hypotefim de annuo telluris motu ..... Sacrorum Librorum, atque Ecclefiæ Patrum teftimoniis edocti minime veritati confentaneam novimus* = Vvolfius inquam, oftendit fe non optime percepiffe vim omnem, quam contra Copernicanum habent Scripturæ, etiam fepofita Patrum auctoritate: Multus ipfe eft in afferendo, quod *Scriptura Sacra, cum de rebus naturalibus verba facit, tradit pertinentia non ad fcientiam, fed ad hiftoriam naturalem; feu nudam Phænomenorum recenfionem, vulgo etiam, & illiteratis intelligendam*: *Patet ergo*, inquit, *ex Scripturis divinis non poffe dirimi controverfiam de motu terræ*: Ita in Scholiis ad Theor. 27. Elem. Aftr. cap. 3. Idem alii aliter dixerunt intelligendam Scripturam in fenfu populari, & quoad apparentiam.

At vis fatis præcipua fita eft, ut plurima alia omittamus, non tam in Scripturis exponentibus res naturales, fed in eo quod Deus in illis commendet nobis fuam Omnipotentiam à maxima celeritate curfus folaris: qui fi non verus eft, fed apparens, non vera, fed apparens eft, imo deceptoria, mendax, fubdola, irriforia omnis oratio, qua Deus infinitam virtutem fuam, nobis fic magnificat, falfa & deceptoria probatione ufus. Habeas præ oculis Pfal. 18. = *Cæli enarrant Gloriam Dei ... In omnem terram exivit fonus eorum* (nempe Cœlorum) ... *In fole pofuit Tabernaculum fuum, & ipfe tamquam Sponfus procedens de Thalamo fuo, exultavit ut Gigas ad currendam viam, a fummo Cælo egreffio ejus, & occurfus ejus ufque ad fummum ejus* = Adde Eccl. 43. *Sol in confpectu annuntians in exitu, vas admirabile, opus excelfi ... Magnus Dominus, qui fecit illum, & in fermonibus ejus feftinavit iter*, & alia plura fimilia = Jam fi maximus ille motus diurnus folaris, cujus incredibilitatem adeo extollunt Copernicani, apparens eft, & totus quantus eft, habet effe fuum in oculorum fallacia ac ludibrio: fi refolvitur in minimum motum diurnum terræ, qui eft ad illum folarem diurnum, ut quantitas infinite parva, ut punctum ad maximum immenfæ fphæræ circulum: fi hæc ita fe habent, fermo ille divinus com-

commendans ſuam omnipotentiam a magnitudine illius inſignis effectus, ſeu operis, ſeu curſus non veri, ſed apparentis, aut imaginarii, tandem reſolvitur in panegyricam commendationem innixam fundamento, & titulo apparenti, & imaginario; cumque verbis magnifice ſonantibus ingerat audientibus hominibus ſpeciem maximi cujuſdam curſus, & immenſitate ſua ab humano intellectu difficilè comprehenſibilis, atque ex eo ſibi, tamquam auctori, gloriam velit; revera tamen Deus non illud magnum Opus facit, quod verba ſonant, ſed aliud inexplicabiliter minus, atque inferius, cujuſmodi eſt tantillus ille reſpectivè motus diurnus terræ: Hoc ſibi poſtulat laus genuina de peculiari quodam Opere, ut quod laudis objectum, ac materia eſt, non apparens ſed verum ſit; Abſurdiſſimum ſane eſſet, ſi Deus ſe commendaret ab aliquo Opere, ac nihil omnino faceret; at eſt etiam abſurdiſſimum, ut ſe ſe a magno Opere commendet, non niſi autem *aliud*, *idemque* minimum agat, & infinito pene intervallo minus. Quid eſt quod, & laudis falſitatem excuſet, & audientium deceptionem?

Intorqueamus in Copernicanos Virgilianum illud, quo adeo triumphant: *Provehimur portu, Terræque, Urbeſque recedunt*. Finge Virgilium laudare voluiſſe Palinurum, quo gubernatore ad clavum ſedente ferebatur Æneæ Navis; Commendaſſe autem illum a maxima, & pluſquam Gigantæa virtute, qua fieret, ut ejus voluntate *Terræ*, *atque Urbes recederent*; & velocitate incredibili abriperentur, & Borea atque Euro celeriores maximis itineribus in oppoſitam Cœli plagam feſtinarent. Quis hanc orationem eſſe irriſoriam negaret, aut mendacem? quo etiam nomine ſugillaretur, qui laudaret Aurigas noſtros, quod dum equos ſollicitant, Domos, Palatia, Templa, Campos etiam, moveant celerrimo curſu? Nempe quia huc tandem recidit Nautę, & Aurigę labor, ut diſiectis oculorum pręſtigiis, rem tantillam faciat. Eadem nos dicimus de commendata per Scripturam omnipotentia a Solis curſu diurno maximo: ſi non illo, ſed tantillo motu diurno terræ res iſta omnis abſolvitur. Huc etiam ſpectant Teſtimonia Scripturæ, quibus Deus in Joſue commendatur, quod Solem ac Lunam ſtare fecerit: *Stetit Sol, & non feſtinavit occumbere ſpatio unius diei, obediente Deo voci hominis* Joſue X. Qui *ſtare*

re fecit Solem I. Paralip. c.4., *In Iracundia ejus impeditus est Sol; & una dies facta est quasi duo : Invocavit Altissimum potentem in oppugnando inimicos undique* : Eccl. cap.46. = Sunt hæ in Copernicano systemate verborum phaleræ, quibus per fallaciam imponitur imperitis. Tota hæc Omnipotentis laus pene in fumos abit, & tanto magis decrescit, ac minuitur, quanto motus diurnus Solis, quem præseferunt Scripturæ verba, major est, ac majus omnipotentiæ opus : motus autem terræ diurnus, qui substituitur, motus est longe minor,& opus tum in se,tum respective longe inferius.

Id adhuc clarius elucescet, si compares horum motuum quantitatem. Pendet hæc ex quantitate materiæ in Sole, ac Terra, & ex quantitate circumferentiæ, quam maximam describit Sol, si movetur, minimam vero Terra, si hæc movetur diurna vertigine. Ex. gr. In Tabulis, quas ad gustum recentiorum exhibet Cheyne Nevvtonianus Princip. Philosoph. cap.v. ed Ital. p.122., quantitas materiæ in Sole est *66690.* = at in Terra est 1. Itaque ex hac parte tanto majus, ac excellentius Dei opus est movere horis 24. Solem, quam Terram, quanto vastissimum Solare corpus majorem habet materiæ quantitatem, quam Terra quantitatis adeo minoris. Quod si Deus, primum illud opus magnum se præstare dicat,revera autem præstet perexiguum illud alterũ, sentis quantum veritatis decrescat sermoni divino potentiam suam commendanti? Hæc vera essent, quamvis æqualis via, seu circumferentia esset ab utroque solari, & terrestri corpore describenda; At in immensum major est circumferentia descripta a Sole, horis 24. si habet motum diurnum : Nam ex eisdem Tabulis, hujus circumferentiæ semidiameter, idest distantia Terræ a Sole, est milliariorum Italicorum 54000000 = & posita ratione diametri ad circumferentiam, ut 1 ad *3*, & amplius; adeoque semidiametri ad circumferentiam, ut 1 ad *6* &c. circumferentia motus diurni Solis, per quam *exultat ut Gygas ad currendam viam, a summo cœlo egrediens &c.* erit sextuplo major sive mill. Ital. *324*,000, 000, quorum uni tribuit Cheyne Ped. Paris. 5000 : Cum tamen circumferentia motus terrestris diurni,etiam in Æquatore,tantilla sit,nempe milliariorum 21600, datis unicuique Gr. milliariis *60* : : : : Quod si, ex jam inventis,datam materiam solarem ducamus in ipsius diurnam celeritatem, si Terram quoque in datam ejus celeri-

leritatem diurnam ducamus, ut Physici docent; quantitas tota Solaris diurni motus ad quantitatem motus diurni Terrestris, si utraque redigatur ad pauciores terminos, erit ut 1,000,350,000 ad 1. Ecce tibi quam magnum sit, ac excellens divinum illud Opus diurni motus Solaris, ex quo se opere Deus laudat, ac commendat: cum tamen per Copernicanos non magnum illud opus præstiterit, mille millionibus, & amplius majus, sed aliud longe diversum, & mille millionibus, & amplius minus, nempe motum diurnum Terræ; Quod quid aliud est, quam falsa, deceptoria, atque illusoria omnipotentiæ divinæ commendatio? Quemadmodum & illa alia de ortu, & occasu Veneris Cap.38 Job, ubi in suæ Omnipotentiæ laudem *Respondens Dominus Job de Turbine dixit ... numquid produces Luciferum in tempore suo, & Vesperum super filios Terræ consurgere facis?* Quod per Copernicanos (a) esset lau-

E

(a) At inquiunt: SS. PP. atque Interpretes consentiunt quidem de quiete Terræ: Sed (missis Scholasticis) Clarissimi omnes Recentiores in motum Terræ conspirant tamquam certum, & solis imperitis dubium, aut falsum: Quare non tam refutatione digni sunt, quam commiseratione, uti ajunt Keplerus, & Wolfius. Addit hic in Elem. Astron. par.2. cap.3. ad Theorema 27, (ubi non modo Astronomi, sed Theologi, & Scripturarum Interpretis personam inducit, contenditque etiam Catholico-Romanum tuta conscientia, missisque scrupulis esse posse Copernicanum) addit inquam -- *Cancellos egrediuntur Theologi, & Concionatores, qui de Quæstionibus ad scientiam Naturalem spectantibus ex Scriptura Sacra, quæ nihil earum rerum docet,* (sed Fidem tantum, ac Mores) *decretoriam sententiam proterve pronunciant ..... Hæc quæstio de motu Terræ a Philosophis Mathematicis decidenda ..... In scientia Naturali audiendi sunt Mathematici, sicut in objectis Fidei Prophetæ* -

Respondemus,, *Sunt tria propter quæ in animo ædificanda, omnium Divinorum Librorum Machinamenta consurgunt: Fides, Spes, Charitas*,, ait August. l.8 de Trin. c.4; Cæterum ad hunc finem multa proponit S. Scriptura ex Historia non modo Sacra Israelitici populi, sed Civili Assiriorum, Babyloniorum, Persarum, Græcorum, Romanorum:, Multa Chronologica, & Geographica,: multa de animalibus, Arboribus, Aquis &c. &c. quibus ad Dei cognitionem, amorem, aliosque pios affectus, atque actus excitemur. In his omnibus, quæ magnam Scripturæ partem occupant, æque infallibilis est autoritas loquentis Dei; æquè firma Fides adhibenda, cum consentiunt SS. Codices, nec lectiones probatæ variant. Nam æque repugnat mentiri Deum, dum ait -- *Verbum caro factum est* -- ac dum testatur Tobiæ cap.XI -- *Præcucurrit Canis, qui simul fuerat in via, & quasi nuntius adveniens blandimento suæ caudæ gaudebat* --,, Etiam si caudæ illius motus multo minus ad Fidem spectet, quam motus Solis, & Terræ Statio

laudare se de fallacia, & præstigio oculorum: cum in eorum Systemate non magnam illam celeritatem diurnam Planetarum, sed longe brevissimam Terrestris Vertiginis operetur. Sane neque vere, neque sincere Scriptura loqueretur, si laudaret Josuam, quod percussisset XXXI Reges &c. Sampsonem, quod subruisset Domum cum tribus millibus Philistinorum &c. David quod ab adole-
scen-

---

tio,, -- ait Ricciolius Almag. L.IX. sect.3 p.491. Quare etiam PP. auctoritas in Scripturis interpretandis non magnifacienda est in aliquibus Scripturæ Testimoniis, in aliis autem floccifacienda.

Ad eam *Proterviam*, quam in Catholicis Theologis Antieopernicanis reprehendit Wolfius, & quam Wisthon in Prælectionibus Astronomicis an.1707. *Pervicaciam* appellat, odio scilicet Cardinalium, & Theologorum Rom. Inquisitionis proscribentis Copernicanam Doctrinam, ut *falsam & omnino contrariam Sacræ, & Divinæ Scripturæ*, Decreto legendo ap. Ricciolium L.9 Alm. in fine, cujus Decreti magna pars Card. Bellarminus fuit, ad hæc inquam Charitas; quæ ex Paulo *patiens*, *& benigna omnia suffert*, *ac sustinet* suadet, ut pauca tranquilli, placidique respondeamus. Esto: Clarissimis istis Recentioribus vestris auscultandum in hac quæstione sit, *ut Prophetis*, siquidem consentiant secum ipsis: at quæ nostra vel protervia, vel pervicacia est non concordare cum dissentientibus? Plerique vestrum dicitis cum Bradleyo in Differt. de nova Aberrationum Lege in Actis Reg. Soc. an.1727 -- *Annuum Telluris motum in hac tanta Astronomiæ luce a nemine in dubium revocandum* -- Non his opponemus Eusebium Amort *in Falsitate Copernicani Systematis demonstrata* an.1734, non Fortunatum Brixiensem &c. &c. Consulamus Cl. Professorem Physico-Mathematicum Parisiensem D. Petrum Lemonier, eumdemque acerrimum Copernicanum Tom.4 Cursus Philosoph. editi Parisiis 1750, hoc est tribus abhinc annis -- OMNES FERE PHILOSOPHI RECENTIORES, inquit pag.107, *contendunt hoc Systema Copernicanum defendi quidem posse ut hypothesim, at ipsum*, NON POSSE *propugnari ut Thesim*, *quia inquiunt non omnino certum est Terram circa Solem contorqueri* -- His addantur -- *Lettres sur la Cosmographie*, *où le Sisteme de Copernic est refuté*, *le Plan de l'Univers exposè sur des principes dictès par l'Experiences*, *& les Observations des principales Accademies de l'Europe* .... *A l'Haye* 1745 par M. l'Abbè de Br .... De quo Opere Trevoltienses sic censent ad an. 1745.: Octob. pag.1942 -- *L'Ovurage est infinitement Sçavant* -- Cl. Eustachius Manfredi sub finem Ep. de novissimis &c. ad D. Leprottum an.1730 vocat annuum Telluris motum -- *Hypothesim minimè veritati consentaneam* -- Trevoltienses ad an. 1745 Artic.XCVII vocant motum Terræ -- *Scripturæ formaliter contrarium*, ideoque puram hypothesim -- Hæc pauca de jactato omnium recentiorum consensu in Copernicanismum, tamquam certum.

Eadem est scissura de jactatis Demonstrationibus: Wisthon in Prælec. an. 1707 Prœlec.IV à p.33 refert -- *Hookium*, *& deinde Flamstedium Astro-
nomo-*

scentia Leones, & Ursos apprehenderet, & suffocaret, aliaque similia, si Josue, Sampson, David non ista egissent, sed aliud, idque centies millies, & millionesies minus. Quem mihi dabis ex Copernicanis honestum virum, qui in hunc modum, sive Factum suum, sive alienum commendaret? nec sibi metueret a nota mendacii, & deceptionis? Quare plausibilius Copernicanum argu-

E 2

---

nomorum observatorum facile principem per methodum hodie certam & indubiam . . . observationibus septem annorum Parallaxin annuam Fixarum in lucem protraxisse, atque eo pacto Systema Copernicanum, ad redarguendum, & pervincendum Adversariorum pervicacissimos, proculdubio certum, & demonstratum dedisse: Concludit de hac Parallaxi certissimè constare, & proinde Telluris motum tandem aliquando ad certitudinem redactum, nec de eodem ab Astronomis ullo pacto in posterum dubitari posse . . . totius gentis Anglicanæ gloria longè maxima — At contra hæc scripsit Cassinus Junior an.1699, aliique, tum Cl. Eustachius Manfredi, qui non modo Hookium, Flamstedium, Wisthon, sed & Roemerum cum Horrebovio *in Copernico Triumphante* deceptos ostendit, id comprobante Wolfio in El. Ast. par.2. cap.III. ad Th. 23. obs.46. Sch.1. D. de Malezieux In Actis Trevoltiensibus ad an. 1725 Art.52. vulgavit Demonstrationem Systematis Copernicani ex Demonstrata Regula Kepleri; Eam tres præstantissimi Geometræ mirifice comprobarunt, publicis Epistolis, quos inter P. Laval. S. Jesu Hydrographus Regius: *Votre demonstration sera ferme autant, qu'aucune autre de Geometrie* -- At in iisdem Actis ad an.1726 Art.71 D. Rey demonstrat Propositionem Fundamentalem à D. de Malezieux assumptam merum continere *Paralogismum*; Eamdem demonstrationem pluribus vitiis scatere probarunt alii deinde. Abhinc tres annos Parisiensis Professor Physico-Mathematicus D. Lemonier, de quo supra, Tom.IV Cursus Philosophici ed.an. 1750. *demonstrandum* suscepit Systema Copernicanum. Corrasit quidquid potuit validiorum argumentorum, nonnisi autem tria digna censuit, quæ referret. Potissimum pag.109 est D. Bradley, *qui*, inquit, *demonstravit primus Aberrationem Fixarum non aliunde posse oriri, quam ex combinatione motus successivi luminis, & motus annui Terræ circa Solem . . . deinde omnes ferè Geometræ Demonstrationem illius Astronomi confirmarunt: Hinc Motus annuus terræ manet inconcussus*. At demonstrationem Bradley innixam esse meræ hypothesi, imo hypothesi gravibus difficultatibus laboranti animadvertit Manfredius sub finem Epist. ad D. Leprottum, & agnoscit Wolfius, & probat in El. Astr. par.2. post Theor. XXIII., docens proinde falli eos, qui sive per has aberrationes, sive per annuam Parallaxim Fixarum motum Telluris annuum demonstratum contendunt. Habemus itaque *Prophetas*, ut appellat Wolfius, sed dissentientes; Quos ergo Prophetas Domini dicemus, quos vero Prophetas Baal?

At ad detorquendas Scripturas a sensu obvio evidentem rationem dabit Systema Copernicanum non utcumque, sed uti a Cl. Nevvtono reformatum:

Imo

gumentum ab incredibili celeritate inextricabilium, ut vocat Wolfius, diurnorum motuum, sive spirarum, quas describerent Cælestia Corpora, Quiescente Terra, supposita veritate, & sinceritate Scripturæ, in ipsos validissime retorquetur; quandoquidem de ipsa illa celeritate nobis incredibili glorietur Deus: Quod si Copernicanus, ut in re simili ait Aug. Serm. 301. n. 3. *Os tor-*

Imo *deformatum*, inquit Cl. Autor Epistolarum &c. ed. an. 1745, quod Opus Trevoltienses citati vocant -- *Ouvrage infinitement Sçavant* -- Vid. ad an. 1745 art. XCVII. pag. 1950: Ecce tibi dissentientes *Prophetas*: Si plura velis, adeas Acta Lipsiæ ad an. 1717 p. 446. -- *In re Mathematica laude summa fruitur vir magno suo merito celeberrimus Nevvtonus, sed in explicanda Natura non sufficere Mathesim solam, quin potius eam, citra Metaphysicæ verioris subsidium, monstra imaginationis parere, cognitioni Naturæ obicem ponentia, & paulo ante notatum est, & alibi iteratum est in his Actis* -- Et ad an. 1710 p. 412 & seqq: redarguunt Nevvtonianum Systema, quod per illud -- *reditur ad Philosophiam Phantasticam . . . veræ Philosophiæ principia confundentem, & in antiquum Chaos redeuntem, . . . & ad vetera ignorantiæ asyla* -- Adeas Acta Accademiæ Parif. ad an. 1709 Memoires pag. 187: Leges redargui -- *Les Idées tant decriées . . . d'attraction*. Ibidem D. Saurin æquè deprecatur, & tenebras Peripateticsmi Arabici, & Nevvtoniani Systematis attractiones -- *Dont les Ciel nous veuille preserver* -- Adeas Acta Trevoltientia ad an. 1743 p. 2584 -- *L'Idée commune est, que le Nevvtonien, pur Nevvtonien, est trop Geometre pour etre Physicien*: Et p. 2585 -- *Nevvton luì meme, a qui la Geometrie en doit de si belles (* Decouvertes *) a bien plus appaurì la Physique, que il ne l'a enrichie. C'est que la Geometrie chez Nevvton servoit bien plus a envelopper, o obscurcir, ou a detruire les vraies Idées de Physique &c.* & pag. 2630 *Nevvton n'à pu eviter de tomber dans une infinitè de contradictions tacites, ou formelles* -- Et ad an. 1744 p. 257. -- *La Maniere de Nevvton est de donner tout pour des faits, ou pour demonstration* -- Et pag. 266 -- *On peut juger par ce petit echantillon de combien d'hypotheses est chargè le Systeme Nevvtonien, de la multiplicitè des contradictions, qui en doivent suivre, & de la deference trop credule (qu' il nous soit permis de le dire) de tous ceux, qui veulent bien s'en contenter, ou s'en forger un' Idée magnifique* -- Et ad an. 1745 Art. XCVII pag. 1650 -- *Nevvton, qui a pretendu tout demontrer par la Geometrie, ou par l'experience, a entassè plus d'erreurs, que Descartes, qui n'a donnè modestement ses pensées, que pour des Hypotheses, & de Systemes* -- Lege etiam, si vacat Ep. 217 Tom. 2. Leibnitii ad Bernoullium datam an. 1714 -- *Multi illic (* in Britannia *) Viri præclari adulatorum Nevvtoni temeritatem parum probant . . . Mibi consilium est edere aliquod commercium literarum mearum, unde apparebit, quam in aliis quoque* (nempe forte ad Physicam, & Metaphysicam spectantibus) *Nevvtonus tenuis fuerit* -- Dissensum Anglorum vere assertum fuisse a Leibnitio testantur, tum alia, tum Liber Examinis Principiorum Philosophiæ moder-

Os torquet, *subsannat*, *irridet* Terræ quietem, cum tanta Dei loquentis injuria, metuendum illi est a divina increpatione, qua Cap.38 Job *Respondens Dominus de Turbine dixit* ... *Numquid tu nosti ordinem cœli*, *aut pones rationem ejus in Terra*? Hæc omnino fugienda arbitramur, etiamsi imperitorum vulgo, & superstitiosorum accensendi simus a Wolfio, qui in El. Astr. Part.2. Cap.3. in fine ita nos sugillat = *NULLA RATIO*, *SED SOLA SUPERSTITIO suadet Solem circa tellurem moveri*, *terram vero quiescere* = Nos tutius illi credimus, cujus *verbo Cæli firmati sunt*, *& spiritu oris ejus omnis virtus eorum* = Psal. 32. = *Sanctam Scripturam in summo*, *ac cœlesti auctoritatis culmine collocatam*, *de veritate ejus certus*, *ac securus legam*, inquit Aug. Ep.82., Etenim, ut monet de Doctr. Chris. l.1. cap.37. *Titubabit Fides*, *si Divinarum Scripturarum vacillet auctoritas*: Utinam autem non sæpe contingeret, quod ibidem refert = *Fit nescio quomodo*, *ut* (quis) *amando sententiam suam*, *Scripturæ incipiat offensior esse*, *quam sibi* =

Atque hæc quidem maxime in Protestantes, quibus Patrum autoritas sancta non est. A Catholicis autem Copernicanis hoc enixius postulamus, ut sedulo animadvertant, num admissa Copernicana Scripturarum interpretatione, possimus tuto descendere in arenam cum Socinianis, aliisque permultis Hæreticis? Si enim licet Copernicanis consueta interpretatione *sensus popularis*, *non scientifici* eludere scripturæ Testimonia, quorum amplius sexaginta

---

dernæ Ed. Cantabrigiæ an.1727., ubi Auctor Anglus Philosophiam Nevvtonianam acriter carpit -- *tamquam magis speculationibus Geometricis*, *quam exactis ratiociniis refertam* : *plura in ea occurrere postulata precaria*, *& abstractiones arbitrarias*, *quam leges Naturæ reales*, *ac Theoremata Philosophica*, *omnemque linearum*, *& angulorum*, *virium insitarum*, *& centralium apparatum in Physica Astronomia Nevvtoni non esse nisi Fabulam Theatralem*, *nullam vero habere extra Cerebrum realitatem* -- Hæc cum laude referunt Acta Lipsiæ ad an.1729 : Mitto alia plura, & plura, quæ essent ad manum.

Jam ex hoc non tam Choro, quam Arena digladiantium *Prophetarum*, quos Duces dabit Wolfius sequendos nobis in hac Controversia? Satius itaque habebimus sequi consentientes SS. PP. in Scripturæ interpretatione secundum obvium sensum, quam dissentientes Philosophos, aut Astronomos; qui *dum ea quæ opinantur*, *defendere*, *quam corrigere malunt*, *Scripturæ Sanctæ autoritatem frangere conantur*, QUA UNA OMNES CERVICES SUPERBÆ, DURÆQUE FRANGUNTUR. S. August. de S. Virginit. c.17. Tom.VI.

gnita indicat Ricciolius L.9. Almag. sect. IV. consensu omnium SS. PP. confirmata, in Controversia, in qua pro neutra parte sunt demonstrationes vel Mathematicæ, vel Metaphysicæ, sed ad summum aliis rationibus inferioris ordinis utrinque pugnatur: si inquam ita eludere liceat tam multa, tam clara Scripturæ Testimonia, quid respondebimus Sociniano interpretanti Testimonia Scripturæ, quæ nos obiicimus, ut probemus Verbum ante Incarnationem fuisse Personam specialem, non vero ipsam tantum Sapientiam essentialem Patris, sive Personam (a) ut Socinianus docet, in sensu solum populari? Spiritum Sanctum esse specialem Personam, non vero Energiam quamdam Patris, sive Personam solummodo metaphoricam, ut idem Socinianus asserit? Multa sunt Testimonia Scripturæ contra Socinianum; Multa contra Copernicanum: Clara illa sunt, sed & hæc saltem non minus clara: Patres sunt contra, & Copernicanum, & Socinianum: In hoc Causa Sociniani plausibilior erit Causa Copernicani, quod Socinianus pro se habeat non quasdam conjecturas, sed quantum est ex primo aspectu, principium Metaphysicum per se notum, *Quæ sunt eadem uni Tertio, sunt eadem inter se*, & sexcenta Sophismata difficillima, quæ exinde colliguntur in ingeniosis Socinianorum Libris, qui in Fratrum Polonorum Bibliotheca collecti sunt. Optandum esset, ut Copernicanus cum Sociniano congrederetur: Fatemur ingenuè non esse nobis tantum virium, ut posita interpretatione Copernicana, Socinianos impetus sustineamus; aut aliorum etiam Hæreticorum in non paucis difficilibus controversiis, Sacræ Scripturæ auctoritate definiendis.

PARS

(a) Michael Servetus Hispanus, qui meritò habendus est Antitrinitariorum Recentium, ideoque & Socinianorum Princeps, in Responsione ad Articulos Calvini, quæ extat inter Calvini Opuscula Theologica pag. 610: *Secundam Personam in Deitate olim dictam Personam, eo quod esset personalis repræsentatio hominis Jesu Christi hypostaticè jam olim in Deo subsistentis, ac in ipsa Deitate visibiliter relucentis*. Idem pag. 50. reprehendens Catholicos, qui ex illo Joannis c. 1. *Et Verbum erat apud Deum*: colligunt Verbum distinctam esse Personam a Patre: *Sana*, inquit, *Christi Doctrina aliter intelligit Verbum fuisse apud Deum: quia scilicet Sacramentum hoc erat ab initio reconditum in Mente Divina, donec venit plenitudo, temporis*; Georgius Baldrata in Pseudosynodo habita Albæ Juliæ an. 1568. in Actis VI diei, *Verbum illud non asserimus Filium aliquem fuisse, sed Dei Rationem agendi, sive voluntatem, mentemque, quam habuit de exhibendo nobis Redemptore ex Semine David*.

PARS TERTIA.

De Regula Honestatis, sive Theoria Actionum Humanarum, Omnisque Naturalis Juris à Christiano Wolfio proposita in Philosophia Practica Universali.

NIHIL frequentius legas apud Scriptores Protestantes, Hugonis Grotii ætatem secutos, quam ut Juris Naturalis scientiam apud suos exortam fuisse, excultam, amplificatam præseferant: contra verò apud Catholicos, aut nullam fuisse, atque adeo esse, aut in Theologorum *vastis, ac barbaris voluminibus*, (ita quippe Christianus Thomasius (*a*) loquitur,) tamquam in luto jacere, nullis utilium quæstionum controversiis, nullis solidarum rationum momentis, nulla forma, dilucidaque methodo pertractatam. Hæc qui legunt incautius, parum aberunt, quin dubitent, steterit ne Christus promissis, quibus se se devinxit Ecclesiæ suæ? Nam hoc quale tandem est, ut Pastores, & Doctores in opus Ministerii promissos *ad Ephesios* 4. dederit Christus Ecclesiæ, in scientia autem Naturalis Juris, hoc est dirigendis moribus maxime necessaria, non dederit? Itaque ut hujuscemodi voces plenæ falsitatis, & periculi, (quas improvidi Juniores facile sorbent, credulitatis errore capti potius, quam culpa,) aut minus facile, quantum per nos fieri poterit, aut certè sine merita censura non invalescant, placet in specimen seligere *Philosophiam Practicam Universalem* Christiani Wolfii (*b*), hoc est ut ipse exponit in Titulo, & Pro-

---

(*a*) In Tractatione Juridica de Jure Asyli Legatorum Ædibus competente: Halæ Magdeburgicæ 1730.

(*b*) Non defuere, inquit Wolfius in Præfatione scripta an. 1738. qui saltem Theoriam Actionum humanarum demonstrationis legibus subjici posse agnoverunt, quos inter Lockium, & ipsi assentientem Leibnitium nominasse sufficiat; nemo tamen hactenus ausus est adire Corinthum. Hæc ibi Wolfius; qui in Discurs. Prælim. ad Philosophiam in genere cap. 3. §. 70. Philosophiam inquit, PracticamUniversalem methodo Mathematica conscriptam dedi an. 1703 in Accademia Lipsiensi: - Tum amplificavit, & vulgavit 1739. in Italia, Typis Veronensibus.

Prolegomenis, *Theoriam Actionum humanarum committendarum, omnisque Juris, ac obligationum omnium principia a priori demonstrata Geometrica methodo*; Cujus Philosophiæ partes agnoscit §. 3. *Jus naturæ*, ac *Gentium*, *Ethicam*, *Oeconomicam*, *Politicam*: (*a*) Spissum Opus, obscurum, implexum, ac tortuosum: Cæterum, si ea tantum in hoc Wolfii Opere expendas, quæ fundamentalia sunt, quæque si semel concesseris, turpissima secum consectaria trahunt, honestatis totius eversiva, facile de universæ hujus Philosophiæ Practicæ pravitate diiudicabis. Nemo eam, quod sciamus, hactenus animadvertit. Nobis autem, ut in eam studiosius inquireremus, causam dedere, quæ Wolfius habet, nec obscure, nec dissimulanter in Præfatione data Marburgi Cattorum 1738. „ Fæcunda, inquit (In hac Philosophia Practica) sparguntur semina, quæ „ lætam segetem, messem uberrimam in sequentibus promittunt. Ampliorem demonstramus libertatis in actiones humanas influxum, quam vulgo agnoscitur, præsertim quoad „ usum facultatum inferiorum, & operationes intellectus.... „ Hactenus... latuit perfectio accidentalis usus facultatum, „ quatenus a libertate animæ dependet, obtinenda... Intra „ limites nimis angustos coarctata hactenus fuit lex naturæ cum „ jure, & obligatione naturali.... Doctrinam enucleatam „ iis profuturam confidimus, qui aliorum conscientiæ præsunt, præsertim ubi Praxis accesserit „ Hæc Wolfius, qui nostro judicio, hoc tandem perfecit, ut methodi, quemadmodum vocat, Geometricæ novis ambagibus antiquos errores suscitaverit, quos vetus illud brevi complectitur: *Omne juvans statuit Juppiter esse pium*: quosque ex Græcis secuti fuerant Aristippus, Theodorus Atheus, Democritus, Pyrrho, Diogenes, Epicurus, Archelaus: ex Romanis Brutus, Horatius, aliique Epicuræi: ex Christianis Spinosa, Hobbes, & Auctor Aloysiæ Sigeæ; de quibus legenda Samuelis Coccei Dissert. XII. Proemialis

---

(*a*) Idem Wolfius in Discurs. Præl. §. 68 Facile patet, inquit, Jus Naturæ esse Theoriam Philosophiæ Practicæ, Ethicæ scilicet, Politicæ, atque Oeconomicæ; Quamobrem, cum non opus sit Theoriam à Praxi distinguere, Jus Naturæ in ipsa Ethica, Oeconomica, Politica tradi potest.

mialis ad Grotium §. 40. & quæ ibidem indicantur in Notis.

Quinque præstanda suscipimus I. Exponemus Systema Wolfii. II. Impugnabimus, III. Opponemus Systema ex Catholica Theologia excerptum. IV. Hoc ipsum cum reliquis Protestantium hac in re Systematibus comparabimus V. In quasdam Notiones a Wolfio usurpatas dabimus Animadversiones aliquas Criticas.

§. I.

Exponitur Systema Wolfii ad pauca quædam capita revocatum.

DEFINITIO. „ Actiones tam Animæ, quam Corporis „ dicuntur Naturales, vel Necessariæ, quæ per essen„ tiam, ac naturam Animæ, & Corporis determinantur: Ita „ Motus Cordis actio naturalis est, cum per structuram Cordis, „ & Naturam Corporis Humani determinetur: Liberæ autem „ appellantur, quæ per essentiam, ac Naturam Animæ, ac „ Corporis non determinantur, sed a libertate Animæ pen„ dent „ Wolfius Philosophiæ Pract. Universalis §. 12.

LEMMA I. „ Usus facultatum Animæ, & organorum „ Corporis, quemadmodum & usus rerum naturalium omnium „ sunt fines a Deo intenti. Wolf. ibidem §. 46.

LEMMA II. „ Si Agens ideo agit, ut actu consequatur „ eum usum, quem habere possunt facultates Animæ, & „ organa Corporis, usus in finem abit, seu rationem finalem; „ & Actiones liberæ determinantur per easdem rationes fina„ les, per quas determinantur naturales: secus autem, si quid „ diversum intendat: Utrumque autem contingere potest, „ quod Actiones liberæ determinentur, tum per easdem, tum „ per diversas ab iis rationes finales, per quas determinantur „ naturales. „ Wolf. §. 45. 47. & 48.

Observatio. Qui sint hi usus, explicat Wolfius „ Sensus, „ inquit, hunc habent usum, ut eorum quæ sunt, & fiunt in „ Universo, cognitionem acquiramus. Quod si igitur agimus „ quidpiam, ut cognitionem cujusdam, quod in Universo est, „ vel contingit, nobis acquiramus, sensu duce, cognitio ista „ finis est, quem intendimus. „

Animadvertendum hanc cognitionem experimentalem, fen-duce, esse pro diversitate objectorum, ac sensationum voluptuo-m Corpori, aut doloriferam: Wolf. §. 14, & 15.

Pergit Wolfius, & postquam explicuit citatis verbis usus rticulares sensuum singulorum, de omnibus collectivè hæc bet. „ Similiter, *inquit*, organa vitalia simul sumpta hunc habent usum, ut eorum functionibus vita conservetur. Quando itaque vitæ conservandæ gratia quid agimus, & functiones organorum vitalium eo dirigimus, conservatio vitæ finis nostræ actionis est: *tum addit* „ In utroque casu, & in omni reliquo agens ad usum rei, quem habere potest, tendit tamquam ad finem, qui est *usus* ex parte rei, veluti ex parte sensuum, ac organorum vitalium, *finis est* autem ex parte Agentis, qui usus istius compos fieri desiderat. „ Hæc Wolis §. 45.

Tum sequenti §. 46. „ Quin usus facultatum Animæ, & organorum corporis sint fines a Deo intenti dubitari nequit. Ita cognitio eorum quæ sunt, ac fiunt in Universo, sibi acquirenda, & conservatio Corporis sunt fines, quos Deus intendit, dum hominem produxit, cui insunt Sensus, & Organa sensoria, atque vitalia, ac ideo dicendus est dedisse Animæ facultatem sentiendi, Corpusque instruxisse organis sensoriis, ac vitalibus, ut homo eorum, quæ sunt, & fiunt in Universo, hoc est cognitionem rerum creatarum historicam acquirere, vitamque suam conservare valeret. = Hæc Wolfius: omnes tem, sive eum, qui Ecclesiastis cap. 2. dicebat, *Feci mihi Canres, & Cantatrices, & delicias Filiorum hominum, omnia, quæ sideraverunt oculi mei, non negavi eis, nec prohibui Cor meum, in omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his, quæ præraveram*, sive eos, quorum erant illæ voces Sapientiæ cap. 2. *enite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, & utamur creatura, mquam in juventute celeriter: vino pretioso, & unguentis nos pleamus, & non prætereat nos flos temporis: coronemus nos ro-, antequam marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranat luxuria nostra: nemo nostrum exors sit luxuriæ nostræ, ubique linquamus signa lætitiæ*: hos, inquam, omnes memineris nihil bi aliud voluisse, nisi eam, ut Wolfius mitissimo vocabulo appel-

lat

lat, *Historicam cognitionem rerum creatarum, sensu duce*; quæ est cognitio experimentalis sive sensatio voluptuosa. Huc enim spectat illud August. L.22. de Civ. cap. 30. „ Scientiæ malorum duæ sunt: una qua potentiam mentis non latent per sapientiæ doctrinam; altera, qua experientis sensibus inhærent per insipientis pessimam vitam &c. &c. „

Neque aliam limitationem in Wolfio reperire potuimus, quam quæ supra citatis verbis habetur, & ex vitæ conservatione ducitur; quam Spinosa, & Hobbes etiam agnoscunt. Cum enim singulorum sensuum usus ab abusu distinctus, & finis a Deo intentus, sit experimentalis cognitio, seu sensatio; omnium autem sensuum, & facultatum, & organorum simul sumptorum usus, & finis sit vitæ conservatio, hinc fiet, ut quoties sensatio est ex. gr. cibi sapidi, sed noxii, toties erit contra usum, & finem organorum, ac facultatum, proinde neque a Deo intenta. Vide Wolfium §.47, 48, 55: At si illi sensuum singulorum usus, non adversentur conservationi vitæ, imo eam juvent, ac foveant, erunt fines a Deo intenti. Iidem appellantur a Wolfio *Actiones Naturales Corporis qua vivi*: Vide §. 48. & 49.

THEOREMA: „ Actiones liberæ, quæ ad perfectionem „ nostram, statusque nostri simul tendunt, ac proinde bonæ „ sunt, determinantur per easdem rationes finales, per quas „ determinantur naturales: quæ ad imperfectionem nostram, „ statusque nostri simul tendunt, proindeque malæ sunt, de„ terminantur per diversas: *Et convertendo*. Si Actiones libe„ ræ per easdem rationes finales determinantur, per quas de„ terminantur naturales, ad perfectionem hominis tendunt, & „ bonæ sunt: si vero determinantur per diversas, ad imperfe„ ctionem ejusdem tendunt, & malæ sunt „. Wolfius §. 49, 52, 54, & 55.

Observatio: Theorema hoc, Wolfio judice §.54, *Fœcundissimum est in Philosophia Practica Principium*; Huic innituntur quæcumque in hoc Opere docet, de Differentia Actionum humanarum, de Obligatione, ac Lege Naturali, de Legis Naturæ Auctore, Præmiis, & Pœnis, de Beatitudine, ac Felicitate hominis, de Conscientia, de Imputatione Morali. Hinc il-

 lud

lud Theorema §.179. *Determinatio actionum liberarum per easdem rationes finales, per quas determinantur naturales, non vero per diversas, est Principium cognoscendi Legum Naturalium, omnisque Juris Naturalis*: Theorema aliud §.154. *Lex Naturæ nos obligat ad determinandum actiones liberas per easdem rationes finales, per quas determinantur naturales, non veroper diversas, seu obligat ad non determinandum per diversas*:Iterum monet, *Principium hoc fœcundissimum esse in doctrina Juris Naturalis*.

Hæc Theoria videtur nobis consentire cum Propositione XXXV. Benedicti Spinosæ in Ethices Par.IV. „ Quæ efficiunt ut motus, & quietis ratio, quam corporis humani partes ad invicem habent, conservetur, bona sunt: & ea contra sunt mala, quæ efficiunt, ut corporis humani partes aliam ad invicem motus, & quietis habeant rationem:„ Tunc enim, ut addit in Scholio, Corpus mortem obit: „ Verum de consensu Wolfii cum Spinosa, Hobbes, aliisque hujusmodi Philosophis infra commodius.

§. II.

Systematis Impugnatio.

ERrorum radix in hoc Wolfii Systèmate est Lemma propositum: „ Usus Facultatum Animæ, & Organorum Corporis sunt fines a Deo naturæ Auctore intenti „ (*a*). De quo Lemmate usurpare possumus illud Augustini de Natura Boni contra Manichæos cap.45. *Quis non videat, quis non exhorreat, quanta turpitudo, & quam nefaria consequatur*? Cum enim ex his usibus alii sint conformes Legi Divinæ, sive Humanæ justæ, alii verò difformes, nequit sine impietate indefinitè dici, quod sint a Deo intenti. Qui enim difformes sunt, eos usus non vult Deus, cujus illa sunt verba Isaiæ 65. *Faciebatis malum in oculis meis, & quæ nolui elegistis*. Et cap.66. *Quæ nolui, elegerunt*. Naturæ sunt voces de Divina Sanctitate recte sentientis, quæ Augustinus habet Enchi-

(*a*) Idem Wolfius Theologiæ Naturalis Part. I. cap.IV. §. 648. *Cæterum*, inquit, *suo loco constabit, quantum prosit in Praxi, usus quoscumque rerum naturalium referre in Fines a Deo intentos*. Prodest utique, sed iis, quorum Deus venter est.

Enchirid. cap.100. *Cum Angelica, & Humana Natura peccasset, idest non quod ille, sed quod voluit ipsa fecisset .... factum est, quod Creator noluit .... Quod Deus noluit, fecerunt ... Contra voluntatem fecerunt ejus .... Contra ejus fit voluntatem : Quamquam hoc ipsum*, ut idem August. loquitur, *non fieret, si non fineret: nec utique nolens finit, sed volens*.

Huc facit Bonorum partitio, quam Philosophice æque, ac Theologice exhibet Augustinus Lib.2. de Li. Arb. cap.18, & 19. „ Virtutes igitur, quibus recte vivitur, magna bona sunt: species autem quorumlibet corporum, sine quibus recte vivi potest, minima bona sunt: potentiæ vero animi, sine quibus recte vivi non potest, media bona sunt. Virtutibus nemo male utitur, cæteris autem Bonis, idest mediis, & minimis, non solum bene, sed etiam male quisque uti potest „. Ex Bonis corporeis recenset peculiariter Augustinus organa Corporis manus, pedes, oculos, quibus „ plerique pleraque agunt turpiter, & eos militare cogunt libidini „.

Hinc gradum facimus ad Theorema Wolfii, ex cujus veritate existerent turpissima consectaria, quæ rationalem Societatem, ac debitam Divinis, Humanisque Legibus obedientiam perturbarent. Etenim cum multiplex usus earum facultatum, & organorum pravus sit, ac fugiendus, ut demonstratum est, non idcirco perficietur homo, ejusque actiones bonæ erunt, quòd rationem sui finalem habeat usum facultatum, & organorum. Quin etiam sæpenumero continget, ut turpissimus ille usus sit, quamvis vitæ conservationi nulla ex parte adversetur; imò vero eam juvet magnopere. Vid.L.2. Reg. c.13. de morbo Amnon. Quammulta occurrunt, in quibus propter obedientiam Legis, sive Naturalis, sive Positivæ, aut Divinæ, aut Humanæ, in Bellis præcipuè, tum aggressivis, tum defensivis præstat, *Deo dilecto emori, quam contempto vivere?* Aug. Tract.51.in Joannem.

Hæc quamquam clarissima sint, lucem adhuc uberiorem accipiunt ex discrimine hominum a belluis, quod explicat Augustinus Lib.19. de Civitate Dei cap.14. „ Si irrationabilia essemus animantia, nihil appeteremus præter ordinatam temperaturam partium Corporis, & requiem appetitionum .... „ Sed quia homini rationalis anima inest, totum hoc, quod ha-

„ bet

„ bet commune cum bestiis subdit paci animæ rationalis, ut „ mente aliquid contempletur, & secundum hoc aliquid agat ; „ ut sit ei ordinata cognitionis, actionisque consensio, quam „ pacem rationalis animæ dixeramus. Ad hoc enim velle de„ bet, nec dolore molestari, nec desiderio perturbari, nec mor„ te dissolvi, ut aliquid utile cognoscat, & secundum eam co„ gnitionem vitam, moresque componat. „ Quod si necessitatis articulus incidat „ omnia corporalia mala pro Fide pieta„ tis, & commendatione veritatis esse toleranda ;„ ait idem Augustinus Lib.10. de Civit. cap.32. „ Nec ipsam mortem pec„ cato esse vitandam, sed potius, si facultas datur, pro justitia „ perferendam. „ Aug. L 10. de Civ. cap.24.

Hæc petita sunt ex ipsis Naturalis Juris fontibus, quibus scilicet se mirifice delectari dicunt Adversarii nostri. Ex eodem Naturæ Jure Argumentationem aliam suam hausit Augustinus Lib.19. de Civit. cap.3. & 13. „ Quoniam animi æquitas, & „ corporis salus, utrumque bonum est, bonique amissione do„ lendum est potius, quam lætandum, si tamen non sit com„ pensatio melioris: melior est autem animi æquitas, quam Cor„ poris sanitas.... hinc est.... quod virtus, idest Ars regendæ „ vitæ.... quædam minora, si necessitas postulet, propter majo„ ra, vel adipiscenda, vel tenenda contemnat: omnium autem „ bonorum vel animi, vel corporis nihil sibi Virtus omnino „ præponit. „ Alius est itaque finis longe dignior, quem respiciat rationalis creatura, quam sui conservatio per usum facultatum, & organorum.

Sæpe cogitavimus, num posset Systema Wolfii in bonum sensum detorqueri, aut reformari? num exponi posset de *usu* non quocumque, sed *bono*, & quem ab abusu distinguit idem Wolfius in Theologia Naturali Part. I. cap. IV. §. 645. Cæterum si quis ita interpretetur *Philosophiæ Practicæ* recitata Lemmata, ac Theoremata, quibus totum Wolfii Opus, quasi cardine, vertitur, sensum affinget nimis crassum, & ineptum, ipsique Wolfio perquam injuriosum, hunc scilicet: Eas esse *Actiones bonas*, quas Agens operatur propter facultatum, & organorum *usum bonum*: Nimirum res eo evaderet, ut tanto Definitionum, Lemmatum, Theorematum, Demonstrationum verboso, implexoque

quo circuitu, & apparatu, in tam vasto Opere, cujus scopus est, primarium discrimen tradere Honesti ab Inhonesto, nihil aliud fieret, quam ut idem per idem explicaretur, *Bona Actio per bonum usum*.

§. III.

Verum Systema ex Catholica Theologia excerptum.

AC quoniam falsa Juris, seu Legis Naturalis Systemata clarius refelluntur expositione Systematis verioris, id præstabimus per septem Propositiones. Sunt illæ quidem se ipsis perspicuæ; cæterum qui earum tum declarationem, tum probationem cupiunt, post S. Thomam 1. 2. q.94, legant eximium Suarez de Legibus L.1 & 2. cui reliqui Catholici Theologi fere in re, quantum ad substantialia, consentiunt: discrepantia enim, quæ vel in vocibus sita est, vel in articulis momenti levioris, tuto contemni potest.

Propositio I. Quoniam omne intellectivum Agens ex sui ipsius Natura, Essentia, Structura nobis per experientiam cognita agit propter Finem, seu Bonum, hinc primum Rationis naturalis dictamen est: Bonum faciendum, & prosequendum esse, Malum autem fugiendum ex Imperio Auctoris Naturæ.

Corollarium 1. Hoc Mentis humanæ judicium non solum manifestans res ipsas, seu actiones in se, sed etiam ut vetitas, vel præceptas a supremo Legislatore, est proprie Lex Naturalis in homine existens, eumque obligans: Imperium autem ipsum Auctoris Naturæ est Lex Naturalis, sive æterna in Deo existens: constat hinc, quid sit *Jus Naturale* sumptum pro *Lege*?

Corollarium 2: Cum istud dictamen sit Præceptum, super quo reliqua Præcepta fundantur, ut loquitur S. Thomas, & ex quo inferuntur, hinc erit *Principium Juris Naturalis cognoscendi*, de quo tam multa, & obscura Protestantes recentiores Juris Naturalis Scriptores, apud quos, inquit eorum unus Samuel Coccejus Dissert.XI. Proemiali ad Grotium c.4. §. 20. p.295, *tot fere extant cognoscendi Principia, seu Regulæ, quot scribentium Capita*: neque vero aliud intelligunt eo nomine, quam Propositio-

ſitionem ſub qua, & ex qua reliqua Præcepta comprehendantur, & inferantur (a).

Supereſt, ut bonitas eorum, quæ Lex Naturalis præcipit; vel pravitas eorum, quæ prohibet, ad ſua prima principia diſtinctius revocetur: Sit igitur

Propoſitio 2. Ea, ad quæ habet Homo naturalem inclinationem, ratio naturalis apprehendit, ut ſuo modo bona, ſibique convenientia, proindeque, ut opere proſequenda; Contraria autem ut mala, & vitanda ex ſummi Legislatoris Imperio.

Propoſitio 3. Itaque ſecundum ordinem inclinationum naturalium in bonum, exponi poteſt ordo, & ratio Præceptorum legis naturæ, quæ in primo, & generali Præcepto, de quo in Prop. 1. continentur, & quibus movemur ad ea, quæ proſequenda ſunt, & vitanda contraria.

Propoſitio 4. Eſt Homo individuum quoddam Ens, & in quantum hujuſmodi, inclinatur ad conſervandum ſuum eſſe, ſuumque privatum bonum: Perficitur autem variis præceptis Temperantiæ, Fortitudinis &c. quibus vita hominis conſervatur, & contrarium impeditur.

Propoſitio 5. Eſt Homo individuum quoddam corruptibile, ac mortale, & in quantum hujuſmodi eſt, inclinatur ad conſervationem ſpeciei, & actiones ad illam neceſſarias: Perficitur autem variis præceptis Caſtitatis, Prudentiæ &c.

Propoſitio 6. Eſt denique Homo individuum rationale, & in quantum hujuſmodi, capax eſt immortalitatis, ſpiritualium perfectionum, communicationis cum Deo, & ſocietatis cum rationalibus creaturis: Perficitur autem præceptis Religionis, Juſtitiæ, Pietatis, aliiſque ad hæc ſpectantibus.

Propoſitio 7. At quoniam Vis rationalis in Homine dominatur, & aliis potentiis imperat, oportet ut inclinationes, ſeu propenſiones omnes, ſive ad eſſe privatum conſervandum per Prop. IV, ſive ad propagandam ſpeciem per Propoſitionem V. ſive ad communicationem cum Deo, & rationalibus creaturis per Propoſitionem VI, omnes inquam ſubſint imperio rationis, & ſecun-

(a) Thomaſius Inſtit. Jur. Div. L. 1. c. IV. Ludovici Dub: circa Jus Nat. Fleiſcher de Jur. Nat. & Gen. c. 6. p. 167, Jo. Jacob. a Riſſel de Jur. Nat. & Gen. c. 4. p. 11. Grübner de Princ. Jur. Nat. Proleg. c. 10.

ſecundum eam dirigantur = quædam minora, propter majora vel adipiſcenda, vel tenenda contemnendo = ut loquitur Aug. l. 19. de Civ. c. 3.

Corollarium I. Tum actus humanæ mentis (in quo proprie ſita eſt lex naturalis in homine exiſtens) dictans bona eſſe facienda, mala vitanda ex imperio Auctoris naturæ, tum hoc ipſum Dei imperium, ſupponunt ea bona, & mala ſuam habere propriam, & intrinſecam, ſeu bonitatem, ſeu malitiam, ac deformitatem: Ideo enim illa præcipiuntur, quia bona ſunt; & illa prohibeantur, quia ſunt mala. Iſta deſcendunt ex Propoſitione 1.

Corollarium II. Hæc autem bonitas ſtat in convenientia cum Natura rationali, ejuſque eſſentia ſic conſtituta per eas tres præcipuè inclinationes, quas deſcripſimus: malitia autem, & deformitas ſita eſt in oppoſita diſconvenientia. Conſtant hæc ex Propoſit. 2, & ſeqq.

Corollarium III. Entitativæ hujus bonitatis, ac pravitatis, quæ à lege naturali meretur præcipi, aut prohiberi, ultimum, ſeu fundamentum, ſeu reſolutiuum eſt natura ipſa rationalis, ejuſque eſſentia ſic conſtituta cum iis inclinationibus: Ideo enim hoc eſt bonum dignum, quod præcipiatur, illud malum dignum, quod prohibeatur, quia convenientiam, aut diſconvenientiam habent cum eſſentia, & ſtructura Creaturæ rationalis ſic conſtitutæ ab auctore Deo: Sub qua ratione natura rationalis non omnino præſcindit a divinis perfectionibus. Hæc conſtant ex Propoſitione 3., & ſeqq.

Corollarium IV. Bona hæc, & mala non modo merentur præcipi, ac prohiberi, ſed neceſſariò debent: Licet enim Deus liber ſit ad condendas creaturas rationales, tamen ex hypotheſi, quod habere voluit ſubditos ratione utentes, non poteſt non habere providentiam illorum conſentaneam ſuæ ſapientiæ, ac bonitati: debet ideo eſſe eorum Legiſlator præcipiens honeſta, neceſſario convenientia eorum eſſentiæ, ac naturæ, & diſconvenientia vetans. Hæc deſcendunt ex Prop. 3. & ſeq. ſuppoſita idea Auctoris Naturæ.

Corollarium V. Actus honeſti, ſeu convenientis naturæ rationali bonitas, quæ præcipi imperio auctoris naturæ meretur, & actus mali pravitas, ſeu diſconvenientia eidem naturæ, quæ ve-

meretur, si præterea & illa reipsa præcipi, & hæc vetari intel-
tur, jam ea bonitas, ut præcepta, & malitia, ut vetita per naturæ
torem, adjungit specialem obligationem creaturæ rationalis se
iciendi primo Legislatori, ita ut qui id non faciat, reus sit of-
æ, & inobedientiæ. Constat id ex Corollario IV, suppositis
oribus Propositionibus.

Hactenus summa Capita exposuimus *Juris naturalis*, qualia
eries passim subtiliter, atque erudite confirmata ante Gro-
n, & Puffendorfium a Catholicis Theologis: nos enim non
ordinem quemdam, ac lucem addidimus. Scimus quæ palam
antur: Doctrinam Juris Naturalis ante Grotium in luto, ac
libus jacuisse. Hujus generis convicia, tamquam è plaustro,
t in Theologos Catholicos Puffendorfius in *Præfatione* Operis
Jure Naturæ, ac Gentium: eademque acrius confirmat *In
cimine Controversiarum circa Jus naturale cap.* 2. (a) quo in
o S. Thomam, Suarez, Vasquez, Valentiam, Molinam, Sanchez
ninatim contemnit; quorum tamen vix nomina audivit, quan-
ex Præfatione, quam citavi, suspicari licet. Nos jure defensio-
hoc unum reponimus, ne intrepidi isti Scriptores abutantur
entium, præcipuè Catholicorum juniorum, simplicitate, illisque
pa impunè vendant, *mixtoque undantem pulvere fumum*: Ni-
um, quo certius veritatem assequeremur, plurium annorum la-
e, ac patientia Grotium, Puffendorfium, utrumque Coccejum,
beyracium, aliosque majoris nominis non modo perlegisse in-
ue fatemur, sed cum Theologis Catholicis diligenter com-
asse, neque ulla alicujus momenti invenisse in his Protestantium
ris de Jure Naturæ, ac Gentium, quæ & *Bona*, & *Nova*
. Nova quidem sunt multa, sed obscura, ambigua, inutilia,
alidis rationibus male fulcita, paradoxa, & non modo Catho-
Religionis, quam *Regnum Tenebrarum* vocat Puffendorfius in
efatione, cuique suos Libros adversari fatetur in *Specimine* cap. 1.
. sed etiam Juris naturalis eversiva: quare Protestantes ipsi
uaque mutuo, ac vicissim improbant in hoc argumento, ac
llant. Id præsefert universa Introductio ad Grotium novæ
t. 1751 Lausannæ, & Dissertationes XII. ex utroque Coccejo
ibi-

(a) Extat in Append. ad Tom. 2. Edit Francof. 1745.

ibidem. *Bona* etiam sunt in his libris multa, sed quæ longè melius, solidius, brevius, clarius, felicius a prioribus Theologis declarata jam, & probata erant (*a*) Hinc verè Protestantium recentior Samuel Coccejus Dissert. Proemiali ad Grotium XII. Lib. 1. c. 3. §. 32. *Disciplinam Juris Naturalis, etsi simplicissimis, nobisque innatis constet principiis, adeo intricatam reddidere illi, qui de Jure dicto scripserunt* (Horum Protestantium Scriptorum Catalogum exhibet ipse Dissertatione XI.) *ut ipsa existentia ejusmodi Juris pluribus suspecta visa fuerit.*

§. IV.

Expositum Systema Catholicorum Theologorum comparatur cum reliquis Systematibus, non modo Wolfii, sed reliquorum ex præcipuis Protestantibus.

POterit ex Synopsi, quam dedimus, tamquam ex Tabella comprobando deprehendi, quam rectè senserint de Jure Naturali Theologi Catholici: Protestantes autem, vel eadem à Catholicis transcripserint, vel sicubi ab iis discessere, recte posita mutilaverint, atque obscuraverint, aut in plura falsa, absurda, morum-

(*a*) Is, cui fortasse vacaverit, conferat, si placet, Puffendorfii Caput primum *De Origine, & Varietate Entium Moralium* cum iis, quæ jam docuerat Suarez in 1. 2. Tract. 3. Disp. 1. *Quid sit Moralitas in Actu Morali, & in cæteris rebus, quæ Morales denominantur*: Non dubito, quin dicturus sit alterum ab altero idem differre, quod lux à caligine. Atque hoc quidem eò magis mirandum est, quod usque eo Puffendorfius se de hac Entium Moralium Tractatione amat, magnificeque circumspicit, ut totus, quantus est, Paragraphus primus in ejus novitate, utilitate, necessitate commendanda insumatur; recentissime autem Gottfridus Mascovv in Præfatione ad novam editionem 1744. intrepidus asseruerit, Puffendorfium primo omnium exposuisse naturam entium moralium; Hæc Itali Juniores in libris Protestantium Exterorum *de Jure Naturæ, aut Publico* legunt, credunt, mirantur præ iis, quæ docentur à Doctoribus Catholicis, a quorum contemptione, ac despicientia ad Religionis vilipendium proximus est gradus.

morumque regulis adversantia dilapsi sint. Quod an ita se habeat, commodius adhuc definies ex præcipuorum hac de re Systematum serie, quam jam subjicimus.

Nicolaus Hemmingius de Lege Naturæ Apodictica Methodo Concinnata Ed. Witembergæ 1564. Regulam generalem legum Naturæ hanc ponit: Quidquid convenit Naturæ, & fini hominis, quoad vitæ genus tum œconomicum, tum politicum, tum spirituale, & quidquid ad statum illius conservationem pertinet, id esse Juris Naturalis.

Benedictus Wincklerus an. 1615. decem annis ante publicatum Grotii opus, edidit libros V. Principiorum Juris: Legem Naturæ esse ait eam rationem, quæ gubernat hominem, ut secundum naturam homini a Deo datam cum ratione vivat, ut homo, per amorem Dei, & hominis sub pœna privationis bonorum, & inflictionis malorum.

Hugo Grotius de Jure Belli, & Pacis ed. 1625. lib. 1. c. 1. n. 10. Jus naturale, inquit, est dictatum rectæ rationis indicans actui alicui ex ejus convenientia, aut disconvenientia cum ipsa Natura rationali inesse moralem turpitudinem, aut necessitatem moralem, ac consequenter ab auctore Naturæ Deo talem actum, aut vetari, aut præcipi: Quæ iisdem verbis docuerat Suarez lib. 2. de Legibus, ubi longe copiosius, ac nervosius rem omnem ad prima principia revocat, cujus nos vestigiis inhæsimus in Synopsi superiori.

Seldenus Grotii Coæuus, & æmulus vulgavit Systema de Jure Naturali, & Gentium juxta disciplinam Hebræorum: Principium Jurium Naturalium agnoscit Custodiam societatis humanæ = Præcepta vero, quæ eo pertinent, putat a priori demonstrari non posse ex natura rationali nimis depravata, sed ex septem præceptis Noachidarum.

Benedictus Spinosa Tractatu Theologico-Politico cap. 16. & Parte 4. Ethices, Hominem in statu naturali jus habere ad omnia, ad quæ facultates ipsius naturales se extendunt; id autem limitari tantum a revelatione, aut pacto, quibus se se subjecerit in proprium commodum. Hinc Eth. par. 4. prop. 18. in scholio = Hoc principium, quod scilicet unusquisque suum utile quærere tenetur.. virtutis, & pietatis esse fundamentum = & prop. 45. in scholio =

nihil

„ Nihil, nisi torva, & tristis superstitio, delectari prohibet. Nam qui magis decet famem, & sitim extinguere, quam melancholiam expellere? Mea hæc est ratio, & sic animum induxi meum. Nullum Numen, nec alius, nisi invidus, mea impotentia, & incommodo delectatur, nec nobis lacrymas, singultum, metum, & alia hujusmodi, quæ animi impotentis sunt signa, virtuti ducit; sed contra, quo majori lætitia afficimur, eo ad majorem perfectionem transimus, hoc est eo magis de natura divina participare necesse est.

Rebus itaque uti, & iis quantum fieri potest delectari (non quidem ad nauseam usque: nam hoc delectari non est,) Viri est sapientis: Viri inquam sapientis est moderato, ac suavi cibo, & potu se reficere, & recreare, ut & odoribus, plantarum virentium amænitate, ornatu, musica, ludis exercitatoriis, theatris, & aliis hujusmodi, quibus unusquisque absque ullo alterius damno uti potest. Corpus namque humanum ex plurimis diversæ naturæ partibus componitur, quæ continuò novo alimento indigent, & vario, ut totum corpus ad omnia, quæ ex ipsius natura sequi possunt, æquè aptum sit, & consequenter, ut mens etiam æquè apta sit ad plura simul intelligendum.

Hoc itaque vivendi institutum, & cum nostris principiis, & cum communi praxi optime convenit; Quare, si quæ alia, hæc vivendi ratio optima est, & omnibus modis commendanda, nec opus est de his clarius, ac prolixius agere „ Hæc Spinosa prorsus Epicureus. Similia habet Thomas Hobbes in Libro *Leviathan*, *& alio de Cive*, qui omnes honestum ex utilitate metiuntur (*a*), in quod absurdum recidit Systema Wolfii, de quo multa diximus.

(*a*) Hinc Hobbes in cap. 15. sui Leviathan: Fundamentum, inquit, omnium legum naturalium Naturæ conservationem: vide a cap. 14. & lib. de Cive cap. 2. Legendus, ubi morosam delectationem contra Scripturas, & Rationem naturalem docet non esse peccatum: Nam in suo Leviathan cap. 27. pag. 137. „

Peccatum ergo est non solum, quod factum, dictum, aut neglectum est contra legem, sed etiam ipsa transgrediendi intentio, seu propositum.

Si quis tamen bona, Servos, Uxorem videns proximi sui, frui illis cum delectatione imaginatus tantum fuerit, absque omni intentione, vel consilio per fraudem, aut vim ea occupandi, peccatum non est, neque præcepti *non concupisces* violatio. Nam jucundi etiam imaginatione delectari ita homini naturale est, ut lex, quæ id prohiberet, etiam hominem esse prohiberet. „

Samuel Puffendorff an. 1672. edidit Opus de Jure Naturæ ac Gentium; fundamentum Juris Naturalis *Socialitatem* posuit: Principium scilicet satis incompletum, & diminutum, & quo non apposite explicabis Officia hominis, tum erga Deum, tum erga se ipsum. Eam autem Socialitatem ita implexè, & obscure asseruit ortum habere ex libera Dei voluntate, ut visus fuerit docuisse, ante eam voluntatem omnia esse indifferentia: quæ res magnos illi, & multos adversarios ex Protestantibus conciliavit; vide Mascovium in Vita Puffendorfii, & hujus multiplices Apologias ad finem Tom. 2. novæ edit. 1744. Ac quamvis, si aperte atque ingenuè loquendum sit, non docuerit Puffendorfius de hac indifferentia eas novitates impias, absurdas, blasphæmas, de quibus eum redarguerunt Protestantes ipsi, tamen non sine sua culpa tam magnam sibi invidiam conflavit. Communem enim Catholicorum Theologorum sententiam, de qua Suarez l.2. de Leg. c.6. non consuetis Scholarum vocibus exhibuit, novisque, ac barbaris, & impropriis vocibus usus, errorum monstra non paucis Protestantibus visus est invexisse. Mittimus quod habet D. Mascovv in Vita, quam novæ ed. Puffend. præfixit p. x. = Lascivire non paucis auctor visus est in capite de Officiis Conjugum = sive quod notat pag. 10. & 11. Puffendorfium in postrema parte Operis, ubi de Jure Publico universali, seu Juribus Majestaticis, docere cum Hobbes neminem criminosum ad pœnam subeundam obligari, quod Mascovv merito *Errorem* vocat: mittimus alia quamplura.

Bodinus Professor Hallensis in Disput. de Jure Mundi basim, ac fundamentum omnis Naturæ, ac Moralitatis docet Ordinem rerum creatarum, vel ab ipso Creatore, vel a Creaturis intelligentibus constitutum.

Richardus Cumberland Disquisitione Philosophica de Lege Naturæ eam revocat ad dilectionem Dei, & Proximi.

Wachterus *De Jure Naturæ Humanæ* Jus Naturæ statuit id, quod hominem decet, quatenus homo est.

Zentrgravius de Origine Jur. Natur. Art. 9. illud statuit in Conformatione Hominis cum Creatore

Valentinus Alberti, tum in Compend. Jur. par. 1. C. 1. & 2, tum in Specim. Vind. con. Puffend: in Conformitate cum statu Integritatis, sive cum reliquiis Imaginis Divinæ

Kulpis

Kulpis Exercit. I. ad Grot. Th.6 in Voluntate Dei cognoscenda ex fine Mundi, vel ex fine hominis conditi, uti Scharrock de Offic. secund. Jur. Nat. Rachelius in Disp. Juris Nat. 1. §. 102 Muldener in Differt. de Juris Naturalis Defin. & Fundam. De quibus, aliisque opinionibus legendi Rheden in Disp. de Caus. oblig. & Modo cognosc. Jus Nat. Wernherus in Elementis Juris Nat.

Henricus Liber Baro de Coccei dicitur à Samuele Filio Differt. Proem. X ad Grotium à §. 1 & seqq. Novum Juris Naturalis Systema proposuisse: Homines potentiis agendi à Natura Instructos licite agere, vel omittere quidquid possunt, donec aliquis, qui prohibere rectè potest, prohibeat aliquid agi vel omitti, quo illud tum illicitum fit, & injustum dicitur: Jus hoc prohibendi competere soli rerum Creatori, & cui id concessum voluit. Hanc itaque Voluntatem Creatoris normam esse justi, & injusti, quatenus voluit =

Samuel de Coccei Filius Differt. Proemiali XII ad Grotium exhibere se dicit novum Systema Justitiæ Naturalis, & Romanæ, ubi à §. VI Præfat. Dei voluntatem pro Principio unico, vero, & adæquato ponit, quatenus nimirum vult Jus suum cuique tribui =

Non est omittendum Christianum Thomasium rejecto Principio Socialitatis, quod propugnaverat in Tract. de Jure Divino Voluntario, novum Principium substituisse, voluntatem Dei jubentis, ut Homines faciant, quæ vitam hominum reddunt maximè diuturnam, & vitent, quæ vitam infelicem reddunt, mortemque accelerant. Lege Thomasii Fundamenta Juris Naturæ: Satis consonat Joannes Wilhelm a Lith in Differt. de Principio Primo Legis Naturæ = Animadversione dignissima sunt verba Samuelis de Coccei Differ. Proem. XI ad Grotium Cap. IV §. 24. Hoc Systema Thomasii, inquit, plures habuit sectatores & communiter illud receptum esse, experientia docet (*a*) = Legendi in hanc rem Ho-

(*a*) Hic enimvero Systematis tam pravi, soloque nomine non Epicurei propugnator, hic ille est Christianus Thomasius, qui in Tractatione Juridica de Jure Asyli &c. &c. Halæ 1730 pag. mihi 20, Catholicorum Theologorum *Vasta, & barbara volumina* deridet primo, tum *Scelestam Jesuitarum Doctrinam in Disciplina Juris Naturalis*, honoris, ut arbitror, gratia appellat. Hic

Hoheisel Disser. de Princip. Jur. Nat. §.10, Schutterus in Dissert. de Officio Hominis erga se ipsum, Bohemerus de Jure Publ. Univ. C.1. §.21, & seqq.: Hæc ipsa omninò cohærere cum Principiis Spinosæ, Hobbes, & Wolfii patet ex dictis,

Horum Systematum seriem si quis diligenter expendat, is facile animadverterit rem ita se habere ac præfati sumus. Etenim quæ rectè, castigateque dicta sunt, ea fuerunt jam dudum præoccupata à Doctoribus Catholicis (*a*), ut vel ex serie constat nostrarum Propositionum; quæ vero à Catholicis Theologis in diversum abeunt, ea vel ambigua, & æquivoca, proindeque & obscura sunt (*b*), vel ad intentum finem inutilia, vel diminuta, ina-

---

Hic ipse Thomasius ex suo de Jure Naturæ Systemate castissimum hunc fructum collegit, ut cum aliis Protestantibus Juris Naturalis Doctoribus solubilem pro libito Concubinatum utroque Jure Naturali, & Divino licitum tueretur integra de hac re Dissertatione Halæ edita, quam ex ipsis Protestantibus impugnavit Vvolfangus Jagerus Cancellarius Tubingensis peculiari contraria Dissertatione an.1713, in qua pag. mihi 30 queritur, quod Thomasii, aliorumque magnorum virorum autoritas *tot jam homines in præcipitium egerit, his præsertim temporibus, cum tanta ubique multitudo est Epicureorum*.

(*a*) Quare si quis Institutiones Juris Naturæ, ac Gentium doctissimas, easdemque perspicuas vulgare velit, quod Juventuti Catholicæ opportunissimum fore nemo negaverit, satis erit hoc unum, ut quæ de hoc argumento scripsit Eximius Doctor Franciscus Suarez, tum in Disputationibus ad 1. 2. S. Thomæ, tum in Tractatu de Legibus, aliisque in locis, cum ipsissimis ejus verbis, sub certa Titulorum serie digereret, atque etiam illustraret subjectis ad verbum Notis ex Vasquez, Molina, Lessio, Valentia, Sanchez, De Lugo, aliisque in loco describendis.

At deerunt illæ -- *Eruditionis tum Veteris, tum Recentioris copiæ immensæ* -- quas ex moribus Populorum petitas in Puffendorfio laudat D. Mascovv in Præfat. ad novam edit. 1744: Quibus respondemus: Primum factu esse facillimum, ut hæc addantur ex Latinis, Græcisque Historicis, Græco etiam, si placet, sermone descriptis, quemadmodum & Puffendorfio addidit Joannes Nicolaus Hertius Philosophorum, ac Poetarum dicta. Cæterum nimis nota jam sunt, quæ imposturam, non scientiam faciunt. Quare ex Grotii, & Puffendorfii laudatoribus Protestantibus celeberrimus ipse Thomasius ridet passim in suis Scriptis *eas probationes, quæ à consuetudine Gentium desumuntur*. Thomasio subscribit alter ex Protestantibus Jagerus, ejus adversarius in sua contra Thomasii Dissertationem de Concubinatu an. 1713. pag. mihi 16.

(*b*) Grotium, & Puffendorfium *duos Juris Naturalis, ac Gentium Interpretes palmarios* vocat Barbeyracius in sua ad Grotii editionem Præfatione, quam

inadæquata, incompleta, vel falsa, vel communi quoque Doctorum, etiam Protestantium sensu absurda.

§. V.

Ad Notiones quasdam à Wolfio in hoc Argumento usurpatas Notæ Criticæ.

EX plurimis, quæ crisin severiorem mererentur, hæc pauca leviter excutienda suscipimus.

I. Bonum est quidquid nos, ac statum nostrum internum, & externum perfectiores reddit. Wolf. Psychologiæ Empiricę §. 554.

II. Ex hac Boni Notione infert in Philosophia Practica Universali §.53. Bona est Actio, quæ nos, statumque nostrum externum perficit.

III. Quidquid nos, statumque nostrum, sive internum, sive externum imperfectiores reddit, malum est. Wolf. Psychol. Emp. §.565.

IV. Ex hac mali Notione infert in Philosophia Practica Univer-

---

quam scripsit an. 1719, & auxit 1735. Illum vide §.XVII. Jam quod ad Grotium attinet -- *ejus mentem obscuram sæpius .... difficillimum intellectu ejus Opus, nec hactenus ab ullo Interpretum satis illustratum fuisse* -- leges apud Samuelem de Coccei Protestantem in Præf. ad novam Grotii Edit. 1751 §.1 & 2 & iterum §.4. *Difficillimum*, inquit, *hoc Opus*. Huc faciunt verba Barbeyracii eadem Præfatione, de qua supra, ad confirmandam obscuritatem Grotii -- *Commentatores, quos satis multos* (Grotius) *habuit, quam parum nobis adjumenti in toto isto negotio fuerint &c. &c.* -- De Puffendorfio vero Commentatorum ipsius nobilissimus Joannes Nicolaus Hertius in sua ad Lectorem Epistola, quam præmisit Edit. Puffend. an. 1616 eum dicit quæstiones controversas *plane, dilucide, ac sine tricis expedire* -- At paucis post lineis falsitatem hanc suam coarguit Hertius -- *Profectò*, inquit, *non semel conquerentes audivi studiosos Juvenes, deterreri se à lectione* (Puffendorffii) *ob Operis obscuritatem* -- neque hanc extitisse putes ex rerum reconditiorum tractatione; sed *quod plures species effinxerit, atque his speciebus nova nomina imposuerit; simulque definitiones excogitaverit, quæ ante Grotium, vel planè cognitæ non fuerunt, vel non eo quo ipse intellexit, sensu* -- Ita de Grotio Samuel de Cocceii in Præf. ad novam ipsius editionem 1751, quæ ad Puffendorfium transferre jure possis, una cum aliis multis, quæ prætermittimus.

versali §.53 = Mala est Actio, quæ nos, statumque nostrum externum imperfectiorem reddit. =

V. Perfectio est consensus in varietate, seu plurium à se invicem differentium in uno. Consensum autem, inquit, appello tendentiam ad idem aliquid obtinendum. Dicitur perfectio à Scholasticis Bonitas Transcendentalis: Ita Wolf. §.503 Ontologiæ. Declarat exemplis oculi & horologii, in quibus singula tendunt, sive ad delineandum imaginem, ut in oculo, sive ad indicandum tempus, ut in horologio. Jungamus, inquit, exemplum ex Moralibus petitum. Vita Hominis, quatenus denotat complexum Actionum liberarum dicitur perfecta, si singulæ ad communem quemdam finem tendant, ad quem tendunt Naturales. Inde nimirum oritur actionum liberarum, cum inter se, tum cum Naturalibus consensus. Atque in hoc consistit vitæ humanæ Perfectio. Ita Wolf. §.503 Ontologiæ.

VI. Imperfectio ex adverso est dissensus in varietate, seu plurium à se differentium in uno: dissensus vero consistit in contrarietate tendentiarum ad commune aliquod bonum obtinendum. Vocatur etiam malum. Wolfius §. 504 Psychologiæ Empiricæ.

Videndum jam, num hæ Notiones de re maximè necessaria *Rectitudinem actionum*, *& perfectionem* declarent ea veritate, & claritate, quam spondet Wolfius ab ipsa Præfatione.

Imprimis Notio Boni, quam tradit Wolfius, est satis incongrua. I. Bonum est non modo, quod nos perfectiores reddit, sed illud quoque, quod nos reddit perfectos. Ac sane nemo non videt Positivum incongrue definiri per Comparatiuum, *Bonum* per *melius*, sive *perfectius*. 2 Bonum est non modo, quod nos, statumque nostrum perfectos facit, sed etiam, quod nos simpliciter *facit*, sive in nostro esse, nostraque entitate constituit: Imo hoc est Bonum illud præcipuum, quo sumus, & de quo tam multa Patres, contra Manichæos, qui naturam non bonam agnoscebant. 3 Si sermo sit de Bono relativo, hujusmodi est non modo, quod nos, sed etiam, quod alios perficit. 4 Licet Bonum, & Perfectum convertantur, æque tamen sunt vel obscura, vel clara, ut proinde minus aptè possit unum per alterum definiri. Uter doctius, & clarius verset hoc Argumentum de *Bono* Wolfius ne, an Suarez

Disp.

Disp. X Metaph. judicent, qui utrumque legerint, ac comparaverint. Legendus etiam Petavius Tom.1. de Deo L.6. Cap.I. num.V.

Ex tradita Boni Notione male definit Wolfius Actiones bonas; Ait enim eas esse, quæ nos, statumque nostrum externum perficiunt: Imo vero optimæ sunt actiones plures, quæ nos, statumque nostrum externum destruunt; Hujusmodi est mortem occumbere pro caritate in Deum, in Proximum, in Patriam. In eamdem falsitatem recidit, quod §.55 ait = *Actiones bonæ sunt, quæ ad perfectionem hominis tendunt*: Male inquam; Actionis siquidem Bonum, quod explicat, & curat Philosophia Practica Universalis non aliud est, quam Honestum Bonum; Atqui Wolfius Notionem tradit ita genericam, quæ conveniat etiam utili, & delectabili; Nam hæc etiam Bona Hominem in sua linea perficiunt. Imo ipsummet Bonum Honestum subdividitur in naturale, ac morale, quod Actionibus inest. De his optimè Eximius Suarez Disp.X Metaph.

Errat proinde exponens malam actionem in Philosophia Practica §.53. Mala est, inquit, actio quæ nos, statumque nostrum externum imperfectiorem reddit; & §.55, actiones malæ sunt, quæ ad imperfectionem hominis tendunt = Quæ verba non distinguunt Naturalem a Morali imperfectione, quæ est Actionum Imperfectio. Quare Homines de Epicuri grege non satis utile ab Honesto distinguunt.

Falso docet Perfectionem esse consensum in varietate: quæ si sit varietas plurium realiter distinctorum, non conveniet simplicibus substantiis, multòque minus Deo: Si varietas formalis ex pluribus ratione nostra distinctis sit, adhuc mala est tradita perfectionis Idea: tum quia etiamsi unumquodque separatim cogitetur, *perfectionem* in suamet Notione ostendit, aut ostendere potest: Notio itaque *perfectionis* independens est à consensu in varietate; tum quia hæc plura quæ cogitatione nostra distinguuntur, vel bona sunt vel mala? Si Bona, utique eorum consensus perfectionem dicet, aut dicere potest: Si mala sint, consensus perfectionem non dicet: Profecto Peccabilitas consentit cum Mutabilitate, cum Ignorantia &c. &c. Sed hic consensus perfectionem non dicit. In corpore Artificiali imperfecto

xe.

ex. gr. Horologio, prava partium ſtructura conſonat in malam indicationem horarum: in ægro corpore Naturali omnia conſentiunt in morbum, aut etiammortem. Hic conſenſus perfectio non eſt.

Falſum eſt vitam hominis, prout eſt complexum Actionum liberarum ejus, perfici ex conſenſu actionum liberarum cum Naturalibus: Cum enim Naturales Actiones plures ex prava radice tum appetitus iraſcibilis, tum concupiſcibilis exiſtant, proindeque multoties impediendæ ſint, aut compeſcendæ per actiones liberas, cujus caſtæ aures ferant complexum liberarum actionum perfici ex conſenſu cum naturalibus: Namque hæc illa Sententia eſt, quam Auguſtinus L.5. Con. Jul. cap.7. improbat in dicente „ non eſſe reſiſtendum naturalibus motibus, ſed ſicut ait Hortenſius, tunc obſequatur Naturæ cum ſine Magiſtro ſenſerit, quid Natura deſideret „. Imo potius ad perfectionem pertinet diſſenſus ab iſtis, ſive eorum abnegatio. Verum hæc recidunt in Lemma, ac Theorema Wolfii impugnatum.

Satis fuerit pauca hæc in Wolfio adnotaſſe, quæ ad rem noſtram propius faciunt: Cæterum viro cuicumque in Metaphyſicis, & Theologicis Docto, hujuſque Auctoris Opera Philoſophica patienter legenti, erunt ad manum innumeræ Criticæ Notæ, quibus illius Definitiones, Aſſerta, Argumentationes verboſiſſima demonſtratione veritatum certarum, rerum earumdem inutili repetitione, elocutione barbara, involuta methodo, falſitate multiplici redundantes ad ſingulas fere paginas caſtiget, ſibi certò ſuadens falſa eſſe, quæ cum inſigni Catholicorum Theologorum contumelia de ſe prædicavit Wolfius in Præfat. an. 1738 *Neminem hactenus repertum*, qui Theoriam Actionum humanarum, ac Naturalis Juris rite tradiderit: tandem aliquando ipſum extitiſſe, qui eam tradere aggreſſus fuerit *eo demonſtrandi rigore, quem ſibi hactenus vindicavit Numerorum, & Magnitudinum ſcientia*: Conſueto ſcilicet ætatis noſtræ malo fato, ut putidæ falſitates, ad faciliorem legentium deceptionem, ſub evidentium Demonſtrationum mentito nomine deliteſcant.

F I N I S.